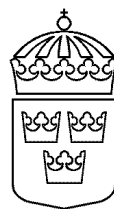

Riksdagens protokoll

2003/04:117

Tisdagen den 18 maj

Protokoll
2003/04:117

Kl. 14.00 – 16.04
18.00 – 18.24

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 10, 11 och 12 maj.

2 § Meddelande om partiledardebatt

Tredje vice talmannen meddelade att partiledardebatt skulle äga rum *tisdagen den 25 maj kl. 12.00*. Debattregler hade delats ut till kammarens ledamöter.

3 § Meddelande om särskilt anordnad debatt

Tredje vice talmannen meddelade att särskilt anordnad debatt om kärnkraften och koldioxidutsläppen skulle äga rum *fredagen den 28 maj kl. 9.00*. Voteringen kl. 9.00 skulle utgå.

Från regeringen skulle näringsminister Leif Pagrotsky delta.

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2003/04:477

Till riksdagen

Interpellation 2003/04:477 av Cecilia Magnusson (m) om offer för människohandel

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 juni 2004.

Stockholm den 13 maj 2004
Socialdepartementet
Morgan Johansson
Enligt uppdrag
Björn Reuterstrand
Rättschef

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2003/04:451 om framtidstro för landets fångar

Anf. 1 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Lena Adelsohn Liljeroth har frågat mig om jag är beredd att aktivt verka för att de tre första visionsrummen inom kriminalvården kommer till stånd under hösten 2004.

Kriminellt umgänge och kriminella attityder och värderingar är några av de tyngst vägande faktorerna för återfall i brott. Det är därför mycket viktigt för de intagna att skapa positiva sociala nätverk. Förutom att detta ger ett alternativt umgänge innebär det också att kriminella attityder och värderingar ifrågasätts. De insatser som görs av frivilliga organisationer såsom exempelvis Kriminellas Revansch i Samhället, Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare och många fler kan inte nog värderas i detta sammanhang. Deras verksamhet kan inte heller ersättas av myndigheters insatser. Det är därför mycket viktigt att sådana organisationer verkar på anstalter och häkten.

För att stimulera denna verksamhet har kriminalvården särskilda medel i sin budget för statsbidrag till organisationer inom kriminalvårdens område. Kriminalvården köper dessutom tjänster från flera av dessa organisationer. Således pågår ett förhållandevis omfattande samarbete med frivilliga organisationer som är till stor nytta för kriminalvårdens klienter. Det är förstås angeläget att samarbetet med frivilligorganisationer fortsätter att utvecklas.

Inom kriminalvårdens uppdrag ligger att utveckla verksamheten. Kriminalvården tar detta utvecklingsansvar bland annat genom att genomföra olika projekt och försöksverksamheter för att få kunskap om vad som fungerar bra och ska utvecklas och vad som inte fungerar bra. Visionsrumsprojektet, som jag känner väl till, är ett sådant projekt som kriminalvården har att ta ställning till. Det vore därför felaktigt av mig att verka för eller mot just denna projekttidé.

När det gäller de ekonomiska förutsättningarna för genomförandet kan jag bara konstatera att kriminalvårdens anslag för 2004 är 4,8 miljarder kronor. Regeringen har dessutom föreslagit att ytterligare 200 miljoner ska fördelas till kriminalvården i tilläggsbudget 1. Hur dessa medel närmare ska användas beslutar Kriminalvårdsstyrelsen.

Avslutningsvis vill jag informera om att det första visionsrummet redan har startat. Ytterligare två visionsrum kommer att öppna under året, enligt uppgift från Kriminalvårdsstyrelsen.

Anf. 2 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Tack för svaret, justitieministern. Ur det kan jag läsa att det inte är insikten som saknas. Justitieministern talar också om det viktiga arbete som frivilligorganisationerna gör, bland annat Kriminellas Revansch i Samhället och Frivilliga Samhällsarbetare. Det gläder mig och säkert också företrädare för dessa organisationer.

Men även frivilligt arbete kostar pengar. Det räcker inte med bara vackra ord. Det behövs kanske också omfördelningar. Det är här jag hoppas att justitieministern ska kunna göra någonting. Jag, och säkert många andra med mig, kan lova att dessa pengar kommer att förränta sig många gånger om.

Kriminalvården har anslagit 4,8 miljoner för att köpa tjänster av frivilligorganisationerna. Det är en mycket liten del av kriminalvårdens budget. Ministern talade själv nyss om 4,8 miljarder, och dem har vi också pratat om tidigare. Men de 4,8 miljonerna som frivilligorganisationerna får räcker inte för att starta och hålla i gång dessa visionsrum.

Det kan kanske låta mycket med 4,8 miljoner. Men det är ändå smulor jämfört med vad kriminaliteten kostar i lidande, pengar och frustration. Det skulle betala sig om bara några få interner fick möjlighet till jobb och bostad. Alla som sitter i fängelse är inte motiverade, men det är en hel del som är det.

I dag kostar en intern ungefär 2 000 kr om dygnet. Därtill kommer förlusten av att han eller hon inte jobbar och betalar skatt.

Fru talman! Till och med Kriminalvårdsstyrelsen gör stort nummer av sina misslyckanden. Nyligen kom en studie där man jämför hur det har gått för dem som har frigivits under de senaste tio åren. Situationen har allvarligt försämrats, skriver Kriminalvårdsstyrelsen. Skälen är flera, och ett av dem kommer att tas upp i nästa interpellationsdebatt om häktena. Allt färre får chans till jobb eller bostad, skriver Lena Häll Eriksson i en debattartikel i Dagens Nyheter.

Man behöver ju inte heta Einstein för att inse att de som kommer ut från kåken och inte har ordnat med jobb och bostad snabbt är tillbaka igen.

I artikeln lämnar Lena Häll Eriksson flera olika spännande förslag till vad man vill göra: ”Vi kan bli bättre på utslussning och att samverka med andra samhällsorgan så att insatserna fullföljs också efter straffet.” Ja, just det, men då undrar jag: Är också detta bara vackert tal, precis som det som justitieministern säger? Jag säger inte detta för att vara spydig, för jag vet att det kan vara tufft.

Den här debatten handlar om visionsrummen, ett av flera konkreta förslag från projektet Bättre frigivning, som också justitieministern säger sig väl känna till. I så fall måste ministern också veta att det hänger på lönerna till dem som ska koordinera verksamheten i dessa rum. Att ställa i ordning ett fysiskt rum räcker liksom inte. För att det ska fungera måste det finnas några som bemannar rummen och håller ihop verksamheten.

Tanken är att visionsrummen ska vara som en samhällsö inom fängelserna. Man ska arrangera möten och låta organisationer, till exempel arbetsgivare och fackliga organisationer, komma in i fängelserna. I visionsrummet ska den intagne själv kunna leta fram den information som passar just hans eller hennes intressen och sociala situation. Visst är det bra? Jag tror att också ministern tycker det. Men utan pengar till löner

kommer denna innovation inom kriminalvården aldrig någonsin att bli av.

Dessutom vet jag att kriminalvården inte kommer att avsätta några pengar för detta ändamål inom nu gällande budget. Det är tajt där också. Pengarna måste tillföras externt, vilket också justitieministern känner till.

Det var en gång en svensk socialdemokratisk politiker som sade: Politik är att vilja. Nu undrar jag: Vad vill justitieministern?

Anf. 3 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Detta är ett område som vanligtvis justitieutskottets ordförande Johan Pehrson brukar diskutera med justitieministern om. Saken är att han befinner sig på ett av sina många tjänsteärenden ute på någon anstalt, inte som intagen utan som besökare. Jag tror att det är väldigt bra om man har många kontakter ute på anstalterna.

Det måste vara underbart att vara justitieminister i detta land. Det finns ju oändligt många förslag på det rättspolitiska området. Kanske inte oppositionen är det största problemet i dessa sammanhang, utan det är bristen på gensvar vid kontakterna med Finansdepartementet. Det är inte alltid så lätt att vara justitieminister. Detta område ger ju inte så många jobb. Därför kan förhandlingssituationerna många gånger vara besvärliga. Jag tror dock att det är väldigt viktigt att man har en klar vision, som det också talas om. Den här debatten handlar ju om framtidstron för landets fångar, som också är rubriken för denna interpellationsdebatt. En sak som jag tror att det är väldigt viktigt att ha klart för sig är att, som det heter från Justitiedepartementet, man ska komma bättre ut än man kom in. Det tror jag är ett av de problem som finns och då i två avseenden. Överbeläggningen på många anstalter är nämligen sådan att det är väldigt svårt att uppfylla detta hur goda ambitioner många anställda inom kriminalvården än har. Man har ett trängselproblem som är betydande. Det gör att den individuella omsorgen – jag säger inte behandlingen – är väldigt svår att komma till rätta med.

Jag och Johan Pehrson, som är välkänd här, besökte tillsammans med Karin Granbom – som sitter med i en utredning om kriminalvården och dess framtid – alldeles nyligen fängvårdsanstalten i Umeå, en av många anstalter. Ett av de stora problemen där var just själva överbeläggningen, som gör det svårt att nå de framgångar man vill nå.

Det andra problemet ska vi också ha klart för oss, nämligen att icke så få intagna saknar den vilja som vi gärna skulle önska att de hade när det gäller att komma ut i bättre skick än de kom in. Men har man ett långt fängelsestraff över sig kan det helt klart vara väldigt svårt att ha det. Av dem som i dag sitter i fängelse är det tyvärr över 50 % som tidigare har suttit där. Det är klart att får man ett långt fängelsestraff blir det lätt så att man tar till andra saker.

Därför befinner sig den svenska kriminalvården i, kan man säga, dubbel kris. Å ena sidan har man den kris som jag tidigare talat om – man har den ekonomiska tvångströjan på sig. Å andra sidan har vi KRIS, Kriminellas Revansch i Samhället – två olika delar. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi stöder den delen och har goda föredömen utanför så att man kan visa att det går att komma tillbaka till ett socialt liv.

I den delen håller jag med Lena Adelson Liljeroth om att det skulle vara bättre med en tydligare vilja, även om man inte kan få allt – det

inser också jag. Den typ av organisationer som KRIS representerar behöver ett väldigt tydligt stöd från ledande rättspolitiker så att säga. Det gäller då inte bara pengar, utan det behövs också mentalt och ideellt stöd från justitieministern. Jag hoppas att vi kan få det väldigt tydligt uttalat här i debatten.

Prot. 2003/04:117
18 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 4 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ja, vi verkar vara överens om hur viktigt det är att på olika sätt vidta de åtgärder som behövs för att minska antalet återfall. Det är alldeles riktigt att det är en bra investering. Detta kan göras på många sätt. Det kan naturligtvis ges bidrag till olika organisationer. Det är bra, och det görs också. Det kan alltid sägas att det ska ges mer pengar. Men det här kostar pengar, skattebetalarnas pengar. Då kan man inte samtidigt säga att skatten ska sänkas, för då blir det mindre pengar. Dock kan det alltid sägas att det ska vara mer; det är oppositionens fördel att alltid tala om mer pengar.

Dock behövs det mer än så. Det behövs faktiskt ett nytänkande inom kriminalvården. Mycket av det pågår nu och finns också med i det arbete som den särskilda utredningen jobbar med. Det handlar bland annat om att man måste individualisera kriminalvården. Man måste ge ”en morot” till dem som särskilt behöver det, som verkligen vill komma ifrån sin kriminalitet och sitt missbruk på olika sätt. I andra fall handlar det kanske om att se till att man hindrar personer från att begå nya brott i fängelset. Då måste man agera på annat sätt.

När det gäller det tänkande som tidigare varit anser jag, inte minst med tanke på att kriminaliteten också har förändrats, att det här arbetet i sin tur måste förändras. Det pågår alltså nu. Jag tror att vi framöver kommer att ha en helt annan kriminalvård. Det handlar om så mycket mer än bara om pengar. Jag är dock fullt medveten om att det som nu är ett akut problem är att det behövs fler platser. Men det räcker inte, för det behövs också ett nytänkande.

Anf. 5 LENA ADELSON LILJEROTH (m):

Fru talman! Det här med en helt annan kriminalvård lät väldigt spännande och mycket hoppingsgivande, tycker jag. Förvisso vill jag, för att kommentera vad justitieministern nyss sade, sänka skatterna. Jag tror att det är jätteviktigt. Det säger ju också Socialdemokraterna sig vilja göra. Men här handlar det mer om en omfördelning inom kriminalvårdens budget. 4,8 miljoner av 4,8 miljarder är inte mycket när det handlar om förebyggande verksamhet.

Regeringen har i tilläggsbudgeten föreslagit att ytterligare 200 miljoner ska föras över till kriminalvården. Det är sedan Kriminalvårdsstyrelsen som närmare bestämmer hur de här medlen ska fördelas. Men hur mycket manöverutrymme finns det? Vi vet ju att det behövs minst 800 nya platser i landets fängelser. Då kommer inte, tror jag, den utvecklande verksamheten att prioriteras. Såvitt jag förstår kommer det inte mer pengar efter detta, utan det blir nya besparingskrav. Alla skyller på varandra.

Jag ska läsa upp delar av ett mejl som jag har fått från en intern via en anställd på Storbodaanstalten i norra Stockholm. Det var detta som fick i gång mig med det här. Storboda är ett av de fängelser som ingår i pro-

jektet Bättre frigivning. Mannen i fråga heter Jibbe Öberg. Han blir fri i början av juni och brinner för att själv få arbeta med detta. Men han kan inte göra det gratis. Han måste ju också leva.

Bland annat skriver han följande: ”En intagen som muckar har ofta ett dåligt självförtroende och är känslomässigt skör som en Ming-vas. I det läget och med sin sociala oförmåga skall han ta kontakt med dom myndigheter som ska hjälpa honom på utsidan. Det ömsesidiga förtroendekapitalet är noll och föraktet totalt. Det är då den största andelen återfall i brott sker. 70 % av dem som muckar är tillbaka i anstalt inom ett år. 70 % tillbaka på anstalt snor ju hela den budget som skall användas på dom nyrekryteringar som existerar inom kriminalvården.”

Jag skulle länge kunna läsa upp hur han beskriver hur framtidstron kommit tillbaka till anstalten sedan de började med ett förebyggande arbete. Man har till exempel inte hittat någon narkotika på den här anstalten.

Här finns det en massa idéer och många som faktiskt vill genomföra dem. Det är bara att ta för sig. Men nu verkar alla pengar gå åt till att bygga bort överbeläggningen. Det märker även de i projektet Bättre frigivning eftersom kriminalvården inte anser sig ha medel i det som är del tre i projektet. 10 % kan man avsätta till en tjänst centralt. Men det blir inga visionsrum på det.

Jag kan inte låta bli att förundras över att många ministrar håller fagra tal och delar ut ståtliga löften. Men sedan när det är dags att leverera anser man sig inte ha någon som helst makt. Det är möjligt att det vore fel av justitieministern att verka för eller emot idén om visionsrum, men signalerna är inte oväsentliga. Här kan justitieministern göra en hel del. Tanken är ju att anställa personer från frivilligsektorn som ska fungera som koordinatörer och levande förebilder – personer som vet vad det är att vara missbrukare och att sitta på kåken.

Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet, KRIS och, tror jag, ett par andra erbjuds att ta ett arbetsgivaransvar, för det måste någon göra. Men de har inte en sådan ekonomi att de också klarar lönerna för de här personerna. Det är så mycket engagemang investerat i det här projektet att det vore – jag använder inte gärna ordet ”katastrof” och tänker inte göra det nu heller – väldigt synd om inte det här fick en chans. Man kommer inte att få de här personerna att orka ta upp ett nytt projekt igen.

Det civila samhället har mycket att erbjuda. Problemet är att den som är intagen sällan får de här kontakterna när han eller hon sitter på anstalt. Om de kontakterna inte tagits före frigivningen är det ofta kört.

Anf. 6 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Ett ord som justitieministern använde tycker jag är väldigt intressant. Det gäller då ordet ”nytänkande”. Ett annat ord var ”individualisering”. Jag tror att båda behövs för att vi ska kunna nå de mål som vi vill nå. Efter att ha besökt några kriminalvårdsanstalter uppfattar jag att hela kriminalvården någonstans helt enkelt befinner sig i moment 22. Det är väldigt svårt att hitta ut när man hela tiden – jag ser det hela egentligen från de vårdades synpunkt – befinner sig i situationen att så fort man får lite utrymme tas det upp av någon ny som ska in. Det gör att det blir väldigt lite tid till just det som jag tror att vi är överens om, att det behövs mer av individuell prövning. Det skulle ge möjligheter att se

till att de som inte vill drabbas av narkotika verkligen kan få det så. Detta är väldigt svårt i dagens läge; det är väldigt lätt att dras in i ett narkotikamissbruk. Det gäller också att på ett effektivt sätt kunna få ägna sig åt sådant som studier.

För att återkomma till detta med Umeå och anstalten där, som är den senaste jag besökt, kan jag säga att det alldeles uppenbart var på det sättet att någon nästan begärde tvångsisolering för att slippa ifrån att bli beroende av narkotika på anstalten. Detta är en situation som inte alls är bra.

Jag menar att det är väldigt viktigt, vilket Lena Adelsohn Liljeroth var inne på, att skötsamhet måste löna sig på ett bättre sätt. Jag tror inte att det finns något motsatsförhållande till justitieministern här heller. Jag tror att man inom både frivilligorganisationer utanför och inom organisationen – när man kommer ur detta moment 22 – skulle kunna komma till mycket nytänkande så att man skulle kunna göra något åt det som är allra tråkigast, nämligen att återfallsprocenten är så väldigt hög, och kunna bringa ned den betydligt. Det är inte bra att så många åker ut och in på anstalter.

Anf. 7 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Visst är det viktigt med signaler på olika sätt. Och jag är naturligtvis positiv till att kriminalvården nu kommer att fortsätta att öppna nya visionsrum. Just med tanke på att jag har informerats om att det första redan har startat och ytterligare två kommer att öppnas under året är det förstås positivt.

Det finns andra saker som också kan vara värda att nämna. Det handlar bland annat om kampen mot narkotika som är ett stort problem som är förknippat med kriminalitet. Där har vi just använt oss av idén med individualisering. Och det har också gett bra resultat, trots att det har varit en svår tid med en ökning av antalet fångar, vilket beror dels på att domstolarna dömer hårdare, dels på att polis och åklagare har fått ökade resurser, så har det varit en svår situation för kriminalvården. Men här har man lyckats väldigt bra. Och när man talar med intagna vid till exempel Högsboanstalten säger de att detta är det bästa som de har upplevt under lång tid. Och detta är personer som har tillbringat alltför lång tid av sina liv i fängelse. Här har man använt sig just av principen att de som verkligen är motiverade ska få en möjlighet. Och det gäller att ge dem allt stöd och all hjälp som går. Men andra som inte är lika motiverade ska inte vara på samma ställe.

Sedan finns det andra saker som man kan använda pengarna bättre till. Jag tycker till exempel att personer som sitter i fängelse i betydligt större utsträckning ska kunna laga sin egen mat och städa än vad de gör i dag. I dag är det undantagsfall. Jag tycker att det ska vara tvärtom. Jag vet att det inte går till hundra procent, men i stort sett ska de allra flesta kunna laga den man som de ska äta, och de ska kunna städa själva. Det är de krav som vi ställer på andra människor, och de måste vi också ha möjlighet att ställa på människor som sitter i fängelse.

Anf. 8 LENA ADELSONH LILJEROTH (m):

Fru talman! Jag tycker också att det är jättebra att de som sitter i fängelserna nu får ta ansvar för sitt eget liv. Jag skulle gärna se att det

fanns större möjligheter till arbete och att de som sitter i fängelse fick marknadsmässiga löner så att de kunde betala av skulder och annat. Men det är en annan debatt.

Det finns visionsrum, säger justitieministern. Men det är som ett rum utan människor. Det är ju inget spännande rum. Det är bara ett rum där det ligger papper. Någon måste hålla i detta rum, ta emot människor och arrangera möten. Men det finns inga som kan göra det om man inte får dessa koordinatörer som projektet Bättre frigivning syftar till.

Alla har vi behov av gemenskap och tillhörighet. Det gäller oss alla. Och förmodligen är det ännu viktigare för dem som sitter i fängelse och ska mucka. Många av dem har bara kriminella vänner och vet inte vart de ska ta vägen. Det vet vi båda.

Men i detta visionsrum skapas just visioner om att det finns ett liv utan kriminalitet. Kriminalvården har gett ut en folder som heter *Vägen ut*. Jag ska avslutningsvis läsa något ur den. Där står:

Den dömda ska efter verkställd påföljd vara bättre rustad att klara samhällets krav på ett laglydigt liv.

Jag tror inte att jag behöver säga mer än så.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2003/04:452 om förhållandena för häktade personer i Sverige

Anf. 9 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Hillevi Engström har frågat mig vilken strategi jag har på kort och lång sikt för att åtgärda den kritik som Alvaro Gil-Robles framfört vid sitt besök i Sverige.

Jag vill först framhålla att Sverige sedan lång tid är ett föregångsland avseende de mänskliga rättigheterna. Regeringen är därför särskilt uppmärksam på kritik i detta avseende.

Den svenska kriminalvården bygger bland annat på humanitet och omsorg. Det finns inga formella hinder för att häktade utan restriktioner i stor omfattning kan umgås med varandra eller ta emot besök.

De uppgifter som förekommit i medierna, angående Alvaro Gil-Robles besök, avser framför allt häktade som ålagts restriktioner.

Vi har i ett internationellt perspektiv korta häktningstider, och lagstiftningen är utformad på så sätt att förundersökningen ska kunna slutföras snabbt. Skälet till att restriktioner kommer till användning är att säkra bevisning i en brottsutredning och på så sätt öka möjligheten att väcka åtal. Restriktioner meddelas för det mesta i början av en utredning, när bevisningen bäst kan säkras. Det är rätten som beslutar om tillstånd till restriktioner. Restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning. Åklagaren beslutar sedan om vilka inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden som han eller hon bedömer som nödvändiga för att säkra bevisning i utredningen. Det bör i detta sammanhang nämnas att det är sällan som det beslutas om restriktioner avseende möjligheten att ta del av litteratur, radio och TV. Den häktade har dessutom möjlighet att begära rättens prövning av åklagarens beslut om enskilda

restriktioner. Vidare har åklagaren en möjlighet att fortlöpande överväga om restriktionerna ska kvarstå.

Rastgårdarnas utformning i svenska häkten är en fråga som ligger under kriminalvårdens ansvar. Även om det kan finnas brister på sina håll är det min uppfattning att rastgårdarna på svenska häkten generellt sett håller en god standard.

Avslutningsvis vill jag framhålla att även om häktningstiden framför allt syftar till att säkerställa en bra brottsutredning så görs en hel del för att situationen för de häktade ska vara så bra som möjligt. Många som häktas är i dålig kondition. På häktet erbjuds de bland annat läkarvård och tandvård. Genom regeringens narkotikainsatser erbjuds narkotikamissbrukare också åtgärder för att komma till rätta med sitt missbruk. Kontakter med olika frivilligorganisationer kan också betyda mycket, och de främjas på olika sätt. Till det bidrar också möjligheten för kriminalvården att ge bidrag till organisationer inom kriminalvårdens område som regeringen införde förra året.

Anf. 10 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! Tack för svaret, justitieministern. Den som slutar förbättra, slutar att vara bra. Jag tycker att justitieministerns svar andas gammal hederlig socialdemokratisk retorik, det vill säga att vi i Sverige är bra, nästan världsbäst, och att vi inte har så mycket att förbättra eller lära oss av andra.

Det är mycket som är bra inom kriminalvården, inte minst de fysiska förhållandena. Det är varmt, det finns mat, sanitetsförhållandena är goda, man får duscha och så vidare. Men det är inte riktigt det som min interpellation handlar om. Den handlar tvärtom om den kritik som har förts fram av kommissionären för mänskliga rättigheter från Antitortyrkommittén vid ett besök i Sverige i april 2004.

Det har tidigare gjorts besök och inspektioner i Sverige, på 90-talet, och en del rapporter har avlämnats. När man läser dessa rapporter finns det saker som jag fortfarande anser inte är tillgodosedda.

Det är bra på många sätt i svenska häkten och fängelser. Man kan också poängtera att förhållandet mellan vårdare och intagna är gott och avspänt. Och det är någonting som vi ska vara väldigt glada över.

Vid besöket i våras på Kronobergshäktet framkom det en del kritik. Nu kommer den kritiken att konkretiseras i en rapport som kommer i slutet av juni. Det kommer också att komma förslag till förändringar som man vill att Sverige ska göra. Kommissionären pekade bland annat på problemet med att de häktade är inlåsta under väldigt lång tid av dygnet – 23 timmar av 24 möjliga i de värsta fallen – och att det är dålig kontakt bland de intagna och andra, även när de inte har restriktioner.

När man tittar på detta med restriktioner framkom det 2003 att närmare 100 % av de häktade i Göteborg var ålagda restriktioner initialt, och under resten av häktetiden hade ungefär hälften restriktioner. Det har kommit lagändringar. Men vid kontakter med bland annat chefen för häktet här i Stockholm uppger han att ungefär 45 % av de häktade i dag har restriktioner mot tidigare 50 %. Det har alltså minskat väldigt lite. Det som också är anmärkningsvärt är att andelen som har restriktioner i Göteborg är så mycket större. Där är siffran 65–70 %. Jag undrar vad justitieministern har för kommentar till det, alltså hur det kan skilja sig åt

så mycket på olika ställen i landet mellan andelen häktade som har restriktioner.

Man kan också notera att det i Stockholm är ungefär 25–30 intagna per år som har de allra strängaste restriktionerna, det vill säga att de inte kan se på TV, läsa tidningar eller ta emot besök. I Göteborg är det ungefär 25–30 per vecka och kanske ännu fler som har de strängaste restriktionerna, vilket också är märkligt.

När häktade har restriktioner – och jag är mycket väl medveten om att en hel del självklart behöver och ska ha det – har de ändå vissa rättigheter. Bland annat ska de ha rätt att vistas utanför cellen två timmar per dag, det vill säga 14 timmar i veckan. Det målet kan inte kriminalvården uppnå. I Stockholms häkte är det bara ungefär hälften av de häktade med restriktioner som har den möjligheten. De som inte har restriktioner har också väldigt små möjligheter att vistas utanför cellen. Det är i stort sett bara på en enda avdelning på Kronobergshäktet som de häktade har möjlighet att vistas utanför cellen de här sex timmarna. Det är på en avdelning för kvinnor, på en gemensamhetsavdelning.

Avslutningsvis tänkte jag bara nämna att den här kommissionären lär ha påstått, när han var på Kronobergshäktet, att han fick samma känsla som i Tjetjenien när han var på de här rastgårdarna. Jag vill gärna höra vad justitieministern har för kommentar till det.

Anf. 11 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Även den som har begått ett svårt brott har rätt att möta respekt från samhället. Under häktetid och fängelsestid får ingen tas om hand på ett sätt som försvårar återanpassningen till ett normalt liv efter avtjänat straff.

Jag har som självvårdare kunnat besöka Kristianstads häkte under 90-talet. Redan då kunde man ana hur förhållandena höll på att försämrats. Nu har vi som interpellanten nämner hamnat i en sådan situation att förhållandena på svenska häkten har väckt uppmärksamhet och kritik inte bara i Sverige. Andra länders massmedier har också noterat situationen.

Överbeläggningen vid Kriminalvårdens häkten är stor. Vid 18 av 29 häkten är beläggningen över hundra procent. Det är lätt att inse vad det innebär både för de häktade och för personalen. Det kan inte vara en människovärdig miljö, och arbetsmiljön är dålig. Nya häkten är på väg att byggas, men man kan anta att platsbristen består de närmaste åren.

Nu är det ju så att brott begås och ska beivras oavsett platsbrist. Detta innebär att de häktade kan bli transporterade från häkte till häkte eller från häkte till polisarrest. Det är inte heller en värdig behandling. Under häktningstiden finns det bestämmelser som är till för individens säkerhet och personalens trygghet och också naturligtvis av utredningsskäl. Det ska respekteras. Men även den som sitter häktad måste få tillfälle till daglig motion, frisk luft, under värdiga förhållanden och kunna ta emot besök från anhöriga och vänner.

Ett annat problem är de långa utredningstiderna. Nu säger ministern i sitt svar att vi har förhållandevis korta utredningstider i Sverige, men jag vill citera Gunilla Lundberg, kriminalvårdschef i Helsingborg. Hon menar att just de långa utredningstiderna är en starkt medverkande orsak till överbeläggningen. Därför blir min fråga till ministern: Hur ska utred-

ningstiderna kunna förkortas? Det skulle medverka till att häktetiden blir lättare att stå ut med.

En annan fråga som jag också vill ha ministrernas åsikt om är det förhållandet att många av de häktade har en komplicerad problembild. De kan lida av psykiska åkommor, ha självmordstankar och så vidare. Naturligtvis är de då också i behov av adekvat psykiatrisk behandling. Då undrar jag: Ges denna behandling i tillräcklig omfattning? Och är häktespersonalen tillräckligt utbildad för att hantera häktade med just sådana problem?

Anf. 12 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Den första frågan jag vill svara på är den om restriktioner. Det är riktigt att vi har fått kritik, och det har blivit en förändring. Det är ju så att det ska kunna ges tillstånd till restriktioner när det är fara för utredningen. Men detta är en avvägning i förhållande till det intrång som det innebär för den enskilde. Det är viktigt att tillämpningen sker med den balansen som utgångspunkt. Annars kan man ju alltid säga att det kan försvåra sakens utredning – rent teoretiskt. Det är något som jag brukar understryka, att detta är en avvägning. Och det ska vara sådan risk för sakens försvårande att det överväger över den inskränkning som det innebär att ha restriktioner som är ganska kraftiga.

Det här innebär också att det kan bli en bedömning som skiljer sig åt runtom i Sverige. Det är olyckligt. Vi ser det ibland. Tanken är ju att det ska minimeras med hjälp av Högsta domstolen och prejudikat. När det gäller en sådan här avvägning och balans är det dock väldigt svårt att ha väldigt tydliga prejudikat.

Läget är alltså att det ska vara en balans och att man ska överväga. Men hur man bedömer i det enskilda fallet går det inte att lagstifta om. Det är viktigt att man ändå följer frågan noga. Det är också viktigt att till exempel Riksåklagaren följer frågan noga och ser till att man försöker få samma nivå runtom i vårt land. Men vi ser det som sagt ibland. Det är också en konsekvens som vi kan få genom att vi har självständiga domstolar och självständiga domare som fattar sina egna, självständiga beslut.

Sedan är det riktigt att det är en svår situation på häktena och att det naturligtvis försvårar saker och ting. Vi hoppas och tror, med den utbyggnad som sker, att situationen kommer att förbättras. Det har blivit fler personer i häkte och också i fängelse. Det beror framför allt på två saker, som jag nämnde i den förra interpellationen. Domstolarna har höjt sin praxis. Man dömer hårdare. Polis och åklagare har dessutom fått kraftiga resursökningar, vilket gör att man klarar upp inte minst fler allvarliga brott.

Vi får alltså fortsätta på det sätt som jag sade tidigare. Vi får fortsätta att utveckla kriminalvården. Det kommer på olika sätt att behöva vidtas åtgärder för att få en ännu mer effektiv kriminalvård än vi har i dag. Men det kommer också att behövas att vi fortsätter att bygga ut antalet platser.

Anf. 13 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! De jurister och advokater som träffade kommissionären har påtalat att det är svårt att få restriktionerna prövade av rätten. Det sker i få fall, och det blir få ändringar. Det är en teoretisk möjlighet att

det ska bli ändrad praxis och prejudikat, men det verkar i vart fall inte ha hänt någonting hittills.

Även om en häktad har restriktioner kan man ju hitta olika lösningar för att de ska kunna få mer av mänsklig kontakt. Man kan ju ha samsittning med andra, som inte är målskamrater. Man kan försöka ha andra lösningar.

När det gäller den här utevistelsen är det mycket begränsat för alla häktade. Det skulle inte vara så farligt om det var en kort häktningstid. Men dessvärre är det ju så att många nästan inte ens hinner ut och avtjäna. Så var i alla fall bilden på Kronobergshäktet när jag besökte dem för några veckor sedan. Några avtjänade hela sin tid i häktescell. Då är det mer allvarligt om man inte kan få komma ut. Där hade de det så också, på grund av personalbrist och resursskäl, att de intagna erbjöds en timmes rastning på gården på taket, den så kallade buren, mellan kl. 8 och 9 på morgonen. Det var rätt svårt att motivera de intagna att gå ut och få frisk luft kl. 8, för då hade de knappt gått upp.

På Kronobergshäktet sliter personalen hårt och gör ett bra arbete utifrån den situation som råder. Det måste jag nog säga. Sedan kanske en del tycker att man inte ska hålla på och dalta så mycket med de häktade. De får väl skylla sig själva, det är kriminella och så vidare. Då är det ändå viktigt att påminna sig att de som är häktade är personer som är oskyldiga. De är ännu inte dömda. Det vet justitieministern också mycket väl om. De har rätt att bli behandlade på ett humant och godtagbart sätt.

Jag tycker att det är mycket skrämmande om Sverige ska få internationell kritik. Vi är bra, men vi är inte ofelbara. Det hade varit intressant att höra justitieministern kommentera den kritik som ändå har förts fram och som jag vet kommer i skriftlig form i juni. Hur ser du på den kritik som kommissionären för mänskliga rättigheter har fört fram mot Sverige? Det finns kritik där det står att den här behandlingen är omänsklig. Finns det någon berättigad kritik i det som kommissionären för fram och vad vill justitieministern i så fall göra åt det? Det skulle jag vilja höra lite mer om.

Anf. 14 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Häktesproblemen får en fortsättning i anstaltsproblem. Eftersom det inte finns tillräckligt med platser på våra fängvårdsanstalter tvingas klienterna att stanna kvar i häktena under en alltför lång tid. Det underlättar inte återanpassningen till samhället.

Den 1 april utfärdade Arbetsmiljöinspektionen ett förbud mot överbeläggningen vid Kronobergshäktet. Samtidigt fick vi reda på att i Västerås fick 58 intagna dela på 47 platser. Det är siffror som belyser det allvarliga i läget. Det handlar inte om vård och omhändertagande utan om förvaring där mänskliga rättigheter riskerar att nonchaleras.

Vad har ministern att säga till dem som finns på våra häkten i dag, deras släktingar, deras vänner? Är det bara löfte om att nya häkten ska byggas? Kriminalvårdsdirektören Lena Häll Eriksson säger i en tidningsintervju att det tar ungefär två år att bygga ett häkte. Mycket hinner hända innan det har gått två år. Hur ska människovärde i vård kunna beaktas under nuvarande svåra omständigheter?

Anf. 15 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Med risk för viss upprepning vill jag säga att det behövs fler platser. Det är väldigt viktigt. Det är inte den enda åtgärd som behöver vidtas. Men jag vill inte gå händelserna i förväg. Den rapport som det talas om här kommer, som Hillevi Engström mycket riktigt säger, att sändas till Sverige, och vi ska kommentera den på rätt sätt. Den tas sedan upp i ministerkommittén och offentliggörs därefter.

Jag ber att få avvakta och agera i den ordning som det är tänkt.

Anf. 16 HILLEVI ENGSTRÖM (m):

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten. Jag har ställt frågor men inte fått något svar på dem, men jag ser fram emot svar senare när rapporten blir offentliggjord.

Jag tycker i alla fall att det är viktigt att poängtera – med tanke på att Sverige ska vara trovärdigt i internationella sammanhang – att det inte är roligt att läsa de här artiklarna och den kritik som Sverige har fått. Jag tycker att det allvarliga egentligen är behandlingen. Överbeläggning är en annan fråga. Jag tror att det här att få kontakt, komma ut och få en mänsklig behandling och att betraktas som oskyldig är det väsentliga. Jag tror inte att vi där har några olika uppfattningar. Det är ändå viktigt att det händer någonting och inte drar ut flera år till på tiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2003/04:476 om tingsrätten i Ljungby

Anf. 17 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Lars Wegendal har frågat om jag kommer att inhämta ytterligare underlag om samarbetet mellan Ljungby och Värnamo tingsrätter. Han har också frågat när regeringen kommer att fatta beslut om Ljungby tingsrätts framtid samt på vilket sätt och med vilken vikt länets samlade synpunkter kommer att vägas in.

Domstolarna ska tillhandahålla medborgarna rättskipning av hög kvalitet. För att domstolarna även i framtiden ska ha de bästa möjligheterna att göra det bedriver regeringen sedan flera år tillbaka ett omfattande arbete med att reformera domstolsväsendet. Arbetet kan delas upp i fyra huvudområden – renodling av verksamheten, förändringar av den inre organisationen, förändringar av den yttre organisationen och förbättringar av det processuella regelverket.

För att kunna möta de krav på rättssäkerhet och effektivitet som samhället ställer på domstolarna är det nödvändigt att skapa mindre sårbara domstolar. Vidare måste domstolarna ges bättre förutsättningar att införa nya beredningsorganisationer, rekrytera personal, ha återkommande kompetensutveckling och öka möjligheterna till specialisering. Det är också viktigt att den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter förbättras samtidigt som domstolarnas tillgänglighet bibehålls.

Reformeringen av tingsrättsorganisationen bedrivs, med riksdagens stöd, stegvis region för region. Det innebär att varje region utreds utifrån

sina speciella förutsättningar, samtidigt som en helhetssyn kan anläggas utifrån de principiella utgångspunkterna för reformarbetet. Dessutom kan erfarenheter från tidigare genomförda sammanläggningar tas till vara.

Arbetet bedrivs normalt på så sätt att Domstolsverket utreder tingsrättsorganisationen i en viss region. Därefter remitterar Domstolsverket utredningen till berörda myndigheter och organisationer. När remissbehandling avslutats ges utredningen, remissyttrandena och verkets förslag in till Justitiedepartementet. Remissyttrandena är alltså en del av det underlag som regeringen har att ta ställning till.

Den utredning som Lars Wegendal berör i sin interpellation har ännu inte getts in till departementet. När så sker kommer frågan om den framtida tingsrättsorganisationen i Kronobergs och Jönköpings län att beredas inom Regeringskansliet. När beredningen är avslutad kommer regeringen att anmäla sitt ställningstagande till riksdagen. Jag har inte för avsikt att föregripa detta arbete.

Anf. 18 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Tack för svaret. Vad jag egentligen vill lyfta fram i den här debatten är två frågor.

Den första handlar om det samarbete som Ljungby och Värnamo tingsrätter har och har haft under en längre tid. I interpellationssvaret skriver ministern att det är viktigt att reformera domstolsväsendet för att man ska kunna tillhandahålla en rättskipning av hög kvalitet. Självklart är det något som är viktigt – ett beslut som jag också har varit delaktig i. Framför allt är det viktigt att medborgarna känner att den rättskipning som sker runtom i bland annat våra tingsrätter har en medborgerlig förankring och att man, var man än bor, känner en trygghet i rättsväsendet. Det är så vi vill ha det.

Det är precis så som remissinstanserna resonerar när det gäller att bibehålla tingsrätten i Ljungby. Jag vill göra ministern uppmärksam på att samtliga remissinstanser som har en politisk förankring, men även andra, uttalar sig för ett bibehållande av dagens organisation, tvärs över parti-gränser och oavsett var man befinner sig i länet. Man vittnar om medborgarnas absoluta uppfattning att det endast är genom ett bibehållande av Ljungby tingsrätt som medborgarna kan känna den säkerhet som är så viktig. Man vittnar också om att det samarbete som de här två tingsrätterna har haft har inneburit att riskerna eliminerats vid sjukdom, semester och andra vakanser. Det är ett av argumenten för att slå ihop tingsrätterna till större enheter. Som jag ser det faller det i just detta fall, eftersom man har så goda erfarenheter av samarbete.

I utredningsuppdraget ingick också att se på länsöverskridande lösningar, och tyvärr måste jag säga att just den delen är mycket styvmoderligt behandlad i utredningen. Eftersom ministern inte har läst utredningen kan jag bara råda honom att ta en extra titt på just det avsnittet och ha i bakhuvudet att det kanske är värt att gå vidare med detta försök och därmed stärka de mindre tingsrätternas möjligheter till överlevnad.

Den andra frågan jag vill ta upp är det regionalpolitiska perspektivet. I interpellationssvaret säger ministern att det är viktigt med en geografisk samordning med rättsväsendets övriga myndigheter samtidigt som domstolarnas tillgänglighet behålls. För mig som bor i ett län som består av en stor kommun och sju små kommuner känns ett sådant uttalande

mycket oroande. Jag undrar om statsrådet Ulrica Messing, som har ansvaret för de regionalpolitiska frågorna, delar ministrernas uppfattning. Konsekvensen av detta är att det endast är residensstäderna som ska hysa rättsväsendet. Då kommer aldrig någon annan del av länet att få möjlighet att behålla en tingsrätt, trots att det oftast bor fler invånare i de mindre kommunerna sammantaget än i den kommun som också är residensstad.

Det är just genom att se på varje verksamhet för sig som man kan se att de mindre kommunerna befolkningsmässigt får en kräftgång. Konsekvensen blir att man inte kan erbjuda den service som medborgarna efterfrågar och, som i detta ärende, inte kan erbjuda den trygghet och rättssäkerhet som ett bibehållande av Ljungby tingsrätt och ett utvecklat samarbete med Värnamo tingsrätt står för.

Min fråga blir därför: Vore det inte rimligt att göra ett bredare anslag i utredningen för att undvika stuprörsseendet och se till de samhällsekonomiska konsekvenserna och därmed få en komplett utredning som underlag för regeringens förslag och riksdagens beslut så småningom?

Anf. 19 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Nedläggningen av tingsrätterna är ett problem som berör stora delar av Sverige. Det är andra gången som jag ansluter mig till en debatt i denna fråga. Utgångspunkten den här gången är Ljungby, men jag vill naturligtvis också tala från Hässleholmsperspektivet. Kanske ministern kommer ihåg hur jag förra gången belyste det rapsodiska förfarandet att inhämta underlag för att bedöma tingsrätternas existensberättigande. Jag nämnde då att nämndemännen inte hade fått komma till tals och att lokalbehoven vid en eventuell flyttning till Kristianstad inte heller beaktats.

Nu vill jag lyfta fram ytterligare några argument. Jag vill först nämna advokaterna. Hässleholms advokatförening säger så här: Storskalighet är ingen dygd eller självklarhet. Jag vet också att de har vänt sig till ministern och påpekat de ekonomiska konsekvenserna av en tingsrättsnedläggning. Varje nedläggning leder till stora engångskostnader i form av nybyggnation, kvarstående hyresperioder, ombyggnad av datanät och personalutgifter. Då undrar jag: Hur ser ministern på de ekonomiska följderna av tingsrättsnedläggningar?

Så vill jag säga något om domarens roll. Ett argument i sammanhanget har varit att det är rationellt att man samlar flera domare under samma tingsrätt. Men det måste väl ändå vara så att varje domare rimligtvis ägnar lika lång tid åt ett mål vare sig han eller hon tjänstgör vid en mindre domstol eller vid en stor. Tror ministern att muntliga förberedelser, huvudförhandlingar och överläggningar till dem skulle gå fortare om domaren tjänstgör vid en stor domstol?

Jag vill också ta upp resvägarna. Det händer inte alltför sällan att både tilltalad och vittnen kan utebli från domstolsförhandlingarna. Är det då långa resvägar så underlättas inte heller inställelsen. Ska då förhandlingarna ofta ställas in minskas ju domstolens effektivitet.

Jag hade tillfälle att besöka Hässleholms tingsrätt, och då kunde lagmannen berätta att det hände att när någon åtalad eller något vittne inte infann sig så hade man kontaktat den lokala polisen, och efter en stund

hade personen hämtats och förhandlingarna kommit i gång. Det är sådant som vi missar genom centraliseringen.

Anf. 20 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Justitieministern och jag var ganska eniga vid en tidigare debatt här om en annan fråga. Där behövs nytänkande. På det här området kan jag inte precis påstå att jag är enig – tvärtom – med statsrådet. Jag menar att den interpellation som Lars Wegendal så förträffligt har ställt här – delvis är den ju en upprepning av en fantastisk debatt som statsrådet hade med minst sju–tio ledamöter tidigare om bland annat Ljungby tingsrätt – innehåller en annan fråga som är övergripande, nämligen frågan: Hur ska vi se på reformeringen av tingsrätterna i det här landet?

Då menar jag att vi är på absolut fel väg. Här är det fråga om en jättelik decentralisering. Jag invänder mycket bestämt mot statsrådets beskrivning av att den reformerade tingsrättsorganisation som regeringen nu genomför har riksdagens stöd. Så kan jag inte se det. De massiva yttringar som finns mot det tillvägagångssätt som regeringen använder, nämligen att utreda varje del i landet var för sig, har inte något stöd i riksdagen. Tvärtom tror jag att den motsatta linjen skulle få riksdagens stöd, nämligen om man tog ett helhetsgrepp.

Vi som är kritiska mot det här upplägget tycker inte att varje del av reformen av tingsrätterna är felaktig. Jag bor själv utanför något som heter Södra Roslags tingsrätt, utanför den domsagan rent ut sagt. Jag har blivit ombedd att skriva på upprop för den, men det har jag inte gjort. Jag tycker att det är ett riktigt beslut som regeringen – eller om det möjligtvis är Domstolsverket – nu har fattat, nämligen att den tingsrätten ska läggas ned och läggas samman med andra. Det är alltså inte alls på det sättet att jag bara motsätter mig detta. Däremot har man börjat i helt fel ända, och det gäller även Ljungby. Man måste utgå från de ställen där de största problemen finns, och det är och förblir de allra största tingsrätterna, nämligen framför allt Stockholms tingsrätt. Det har man, för att använda ett uttryck från Olof Palme, med nästan pedantisk noggrannhet undvikit att göra – nästan.

Det är klart att man ska utreda detta också, men man bör börja där problemen är störst. Justitieministern som är advokat känner ju väl till domstolsorganisationen. Det är i Stockholms tingsrätt som problemen finns, och de fortplantar sig runt i hela landet. Effektiviteten blir inte tillfredsställande. Vad man nu gör från Domstolsverkets sida, med regeringens tysta medgivande, är att man centraliserar och nästan går till attack mot de små tingsrätterna, till exempel Ljungby. Man känner sig hotad på många ställen. Jag tror för min del att regeringen borde tänka om helt och hållet i den här frågan. Var finns problemen inom tingsrättsorganisationen? Jo, i Stockholm, kanske Göteborg, som jag inte känner till så mycket men där jag vet att justitieministern ju har varit aktiv i egenskap av advokat. Kanske gäller det också Malmö. Det är de här ställena som man måste börja med.

Jag håller med om att man måste göra någonting åt tingsrättsverksamheten och de mål som man ställer, som justitieministern skriver här, det vill säga att renodla verksamheten och så vidare. Det är viktiga områden. Men jag menar också att om man gör det här del för del så kommer

man att hamna alldeles fel. Då är det på något sätt som när man kuperar svansen på en hund: Det är inte så att det gör mindre ont om man tar del för del.

Nu kommer det upp en annan debatt här alldeles snart, nämligen en fråga om Somalia och vad man ska göra där. Jag tror för min del att en långtgående specialisering skulle vara mycket bättre. Då skulle vi rädda flera tingsrätter. De andra debattörerna har tagit upp andra aspekter. Jag får återkomma till dem senare. Men centraliseringsfrågan tror jag är alldeles fel.

Anf. 21 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill inleda med att tacka Lars Wegendal, den kollega som har ställt den här interpellationen. Jag vill också säga att jag helt står bakom det han har framfört här. Jag ser denna interpellation som en fortsättning på den interpellationsdebatt som vi tidigare har haft och som tidigare talare också har relaterat till. Jag tror att det är viktigt att vi kan ha den här pågående diskussionen kring tingsrättsorganisationerna på det här sättet, och naturligtvis att vi också kan ha en dialog även på andra ställen än i de här talarstolarna även fortsättningsvis.

Som justitieministern säkert har förstått är det här frågor som är föremål för väldigt många människors engagemang i de bygder vi kommer ifrån. Jag representerar Jönköpings län, där det handlar om tingsrätterna i Eksjö och Värnamo. Den här interpellationen fokuserar ju på samarbetet och möjligheterna att utveckla tingsrätterna i Värnamo och Ljungby. Jag tycker att det är viktigt att man tar vara på de signaler och det arbete som finns lokalt med att gå i den riktningen och visa på alternativ till Domstolsverkets mycket undermåliga utredning.

Sedan vi hade den förra interpellationsdebatten har det tillkommit väldigt mycket uttalanden och ställningstaganden lokalt från länsstyrelser, myndigheter och föreningar av olika slag. LO-distriktets uttalande i Jönköpings län tror jag att jag nämnde vid förra interpellationsdebatten. Men det har tillkommit någonting ytterligare som jag skulle vilja peka på.

Lars Wegendal talade om det perspektiv som Ulrica Messing skulle kunna lägga på frågeställningen om tingsrätternas vara eller inte vara. Jag vill komplettera med att peka på att näringsministern också har anledning att fundera över den juridiska infrastrukturen utöver det viktiga att vi har ett rättsväsende som fungerar utifrån dess primära behov. Det är ju också att tingsrätterna är navet i den juridiska infrastrukturen i våra bygder.

Jag kommer från ett område som också kallas Gnosjöregionen. Gnosjöföretagarna är ju ett känt begrepp. Därifrån har det sänts 134 brev med ungefär den här ordalydelsen: "Värnamo Företagareförening och Värnamo Näringsliv tycker att det är mycket viktigt att Värnamo Tingsrätt får fortsätta sin verksamhet. De viktigaste orsakerna är följande:

Gnosjöregionen som Värnamo tillhör är en av landets mest expansiva regioner. Den klart mest expansiva utanför storstadsregionerna. För att denna utveckling skall fortsätta krävs allt högre kompetens och bättre service. Det är också angeläget att regionen kan locka till sig kvalificerad arbetskraft och viktiga tjänsteföretag. I båda dessa sammanhang är Värnamo Tingsrätt en betydelsefull pusselbit.

Enligt en av lagmännen på tingsrätten har man redan idag fler antal tvistemål som rör företag och företagsidkare än andra tingsrätter i motsvarande storlek. Denna trend kommer med all sannolikhet att öka eftersom marknaden hårdnar nu när den blir mycket större och fler aktörer konkurrerar. Ur företagets synpunkt i Gnosjöregionen är det en klar fördel att i detta sammanhang ha en tingsrätt på hemmaplan.

Tingsrätten har varit en viktig faktor till att det finns bra advokater i regionen. Det är av mycket stor vikt för företagen att regionen även framöver kan locka till sig jurister med hög kompetens inom immaterialrätt och avtalsskrivning. Jurister och advokater ingår naturligt i det så viktiga regionala nätverket. Utan tingsrätt är det stor risk att tillgången på bra jurister som är bosatta i regionen minskar, vilket är till nackdel för det lokala näringslivet.”

Jag ska inte läsa hela brevet. Men det visar på ett mycket sakligt sätt hur också den juridiska infrastrukturen har betydelse långt utanför justitieministerns primära område. Jag skulle vilja komplettera Lars Wegendals frågeställning när det gäller vilken ytterligare information som kommer att tas in. Kommer de här breven och allt det här engagemanget från företagarna i Gnosjöbygden att vägas in av justitieministern när han så småningom tar ställning i frågan om tingsrätternas vara eller inte vara?

Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Eftersom det inte finns tillräckligt underlag och jag inte kan meddela något ställningstagande från regeringen här blir mitt svar något kortfattat. Även om interpellanterna väl känner till det vill jag understryka att det finns vissa principer som följs. Det är att man inte ska ha alltför små tingsrätter men också att man ska undvika att ha alltför stora tingsrätter. Det är därför som det har fattats beslut om Stockholms tingsrätt. Den var alldeles för stor, ineffektiv och hade för långa handläggningstider. Det är därför som den kommer att delas upp i mindre domstolar.

Jag vill också understryka att det inte handlar om några ekonomiska skäl. Även om det skulle finnas några – jag är ytterst osäker på det – så är omfattningen begränsad. Det handlar ytterst om rättssäkerheten och att få den bästa verksamheten. Det är en väldigt svår fråga, det ska jag säga, för man måste också ta hänsyn utanför rättsväsendet och i vissa fall måste man göra en helhetsbedömning.

Domstolar har en viktig funktion för medborgarna i den egna orten. Därmed inte sagt att det är möjligt att ha en domstol på varje ort. Då skulle vi i stället få öka antalet domstolar till flera hundra, om varje ort skulle anse att man behöver en domstol i sin ort. Det är naturligtvis inte heller så att man inte tillhör någon domstol bara för att man inte har den just i sin egen hemort.

Även i framtiden kommer vi att agera på det sättet att varje enskilt förslag ska ha stöd i riksdagen för att det ska genomföras. Det är en viktig demokratisk princip, och jag är mån om att vi ska fortsätta med den.

Avslutningsvis vill jag säga att Domstolsverket har i uppdrag att titta på olika lösningar. Det är inte samma sak som att det blir den slutliga ståndpunkten för regeringen och ytterst riksdagen, som ska ge stöd för den. Det tillkommer flera olika komponenter, bland annat under remiss-

Anf. 23 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Det senare var en bra upplysning, att det verkar finnas hopp om att andra aspekter vägs in än de som kommer från Domstolsverket. Jag skrev i min interpellation inte bara att jag är starkt kritisk till utredarens förslag utan också att jag var kritisk till utredningen som sådan. I direktiven står klart och tydligt att Domstolsverkets utredningar – det är fler än den som berör Kronobergs län – inte ska bedrivas utifrån ett alltför snävt perspektiv. Det regionala perspektivet kan också motivera att man överväger inrättandet av domkretsar över en länsgräns. Det finns med där. Det kändes hoppfullt.

Vi som är verksamma i länet visste att det samarbete som fanns mellan Ljungby och Värnamo tingsrätter är ett fungerande samarbete. Då förväntar man sig en seriös genomlysning av de problem och möjligheter som finns vid dessa tingsrätter och det samarbete som de har inlett för att stärka rättstryggheten för medborgarna. Enligt min mening har detta inte skett. Några av remissinstanserna pekar också på den frågan.

Utredaren har i princip endast pekat på några nackdelar med en sammanslagning och alltså haft en otroligt negativ inställning redan från början och har, enligt min mening, vägrat att se de möjligheter ett utvecklat samarbete kan innebära för alla de människor som bor i västra delen av Kronobergs län och södra delen av Jönköpings län. Det tycker jag är oerhört tråkigt. Det är också frustrerande att en så stor och snabb förändring av en statlig verksamhet, som förslaget innebär, grundas på en ganska ytlig analys av de verksamheter som den berör.

Det har också fått sitt uttryck i att utredaren har träffat de båda tingsrätterna endast vid ett tillfälle och haft samtal med dem i två timmar. Han har endast bemödat sig med att träffa Länsstyrelsen i Jönköpings län. Domstolsverket ligger ju i Jönköping, så det är ett långt avstånd till Växjö. Med Länsstyrelsen i Kronobergs län har han endast haft ett kortare telefonsamtal under utredningens gång. Länsstyrelsen är ändå den myndighet i länet som står för den samlade statliga synen på all verksamhet i länet.

När det gäller remissyttranden är det ännu värre. När remisstiden hade gått ut ringde jag personligen till Domstolsverket, för jag ville ta del av remissvaren, naturligtvis. När jag frågade efter remissvaret från Länsstyrelsen i Kronobergs län fick jag svaret att man inte hade yttrat sig. Då blev jag självklart förvånad och ringde till länsstyrelsen och pratade med registratören. Jag fick då konstatera att utredningsförslaget inte hade gått på remiss till Länsstyrelsen i Kronobergs län. Då fick jag sätta i gång att riva och rota i både Domstolsverket och länsstyrelsen. Efter lite dividerande lyckades jag utverka att Länsstyrelsen i Kronobergs län fick en förlängd remisstid och därmed möjlighet att yttra sig.

Det här förfarandet visar på hur dålig utredningen är. Hela förfarandet visar på en likgiltighet inför den befintliga verksamheten och hur mycket den betyder för den här delen av vårt län och även för södra delen av Jönköpings län.

Jag hoppas att ministern tar till sig den här kritiken, den här informationen och den uppfattning som finns i länet att Ljungby tingsrätt är värd

Svar på
interpellationer

att få leva vidare eller åtminstone låter utredningsförslaget vila och i stället väljer att göra en fördjupad analys av situationen.

Anf. 24 LARS-IVAR ERICSON (c):

Fru talman! Det har varit flera debatter här i kammaren om tingsrättsnedläggningar. Jag tror att representanter från nästan samtliga politiska partier har engagerat sig. Det måste vara ett uttryck för den oro som många känner inför nedläggningen av tingsrätterna, centraliseringen till ett fåtal platser. Detta hotar rättssäkerhet och grundtrygghet i landet.

För oss i Centerpartiet är medborgarperspektivet avgörande. Därför anser vi att tingsrätternas lokala förankring har stor betydelse. Ett decentraliserat rättsväsende måste ge kortare handläggningstider. Närhet och tillgänglighet är viktiga begrepp.

Jag antar att ministern tar intryck av de många debatterna i ämnet och tar till sig de skrivelser och uppvaktningar som har förekommit och som säkert kommer också i fortsättningen. I så fall borde det finnas goda förutsättningar för att det sunda förnuftet kommer att stoppa denna som jag ser det onödiga centraliseringsiver.

Anf. 25 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag är ledsen att jag överskred min tid, men det måste vara statsrådets engagerade svar som fick mig att förledas att tala så lång tid.

Låt mig inte ta upp den geografiska aspekten även om den finns med också. Lars-Ivar Ericson har ju tidigare pratat om resvägar och så vidare. Jag vill koncentrera mig på vad olika domstolar kan göra. Jag tror för min del att vi skulle kunna tänka oss en högre specialisering på en del områden. Brottsverksamheten måste man hantera i alla domstolar. Däremot kan man alltid diskutera kompetensen när det gäller tvistemål. Där behöver vi en ökad kompetens, inte minst för att inte få så många överklaganden till hovrätterna.

Det kan handla om brott inom familjerättens område och om sexualbrott. De är visserligen brott, men en speciell form av brott. Jag tänker också på att om vi skulle komma ifrån den nuvarande asylprocessen och i stället få ett domstolsliknande förfarande kunde man tänka sig en form av specialistdomstolar, kanske i Ljungby, Södertälje och Lycksele eller var de nu skulle finnas, där man prövade den typen av ärenden för att inte belasta de största domstolarna med dem. Då skulle man även ge en stimulans till advokat kåren att gå på den linjen.

Jag tror också att man skulle kunna ta bort de partssammansatta domstolarna – Marknadsdomstolen och Arbetsdomstolen – och överföra de ärendena till tingsrätterna. Det skulle öka rättssäkerheten och man fick bättre kvalitet i domskäl. Det är mycket angeläget att vi får en likformighet på det här området över hela landet.

Anf. 26 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Justitieministern får gärna svara lite mer utförligt när det gäller det brev som jag relaterade till. Där vänder man sig till justitieministern, men brevet är också ställt till justitieutskottet för kännedom och handlar om hur näringslivet ser på utvecklingen av tingsrätterna. Detta är ju inte en del av utredningen, och därför kunde ministern kanske kom-

mentera det ytterligare lite grann. Domstolsutredningen vill ministern ju inte föregripa genom att nu göra ett ställningstagande.

Jag skulle också vilja veta lite mer exakt vilken tidsplan som gäller. I sådana här viktiga frågor förekommer naturligtvis olika uppfattningar om vad som gäller. Det skulle vara praktiskt och bra att få ett klarläggande i den frågan.

Under den förra interpellationsdebatten som vi hade ställde jag en fråga. Jag har stor förståelse för att justitieministern inte hade möjlighet att svara på just den frågan eftersom så mycket var i luften samtidigt inom det här området. Men i någon form är vi nu inne i en EU-valrörelse. Vi har snart val till EU-parlamentet, och man har framfört argumentet att detta är något som EU kräver, det vill säga att EU inte kan acceptera att vi har tingsrätter av den storlek som finns i Ljungby och Värnamo. Det är mycket viktigt att få frågan utredd så att den inte blir en del av EU-valrörelsen. Det tror jag nämligen vore direkt felaktigt. Därför vore det bra om justitieministern kunde vara tydlig också på den punkten.

Jag lyssnade med stort intresse på de tidigare interpellationsdebatterna i dag. Jag är tjänstledig kriminalvårdare och har under många år kunnat följa rättsväsendets olika delar från en helt annan position. Redan innan jag kom in i riksdagen hade jag uppfattningen att alltför mycket hanteras i någon form av stuprörsorganisation, vilket gör det svårt att som vanlig medborgare och lokalpolitiker följa med i vad som händer i de olika delarna av rättsväsendet. Här behövs en samsyn då det ibland är svårt att veta var drivkraften för förändringar finns. Jag känner att det mindre är fråga om politisk drivkraft; i stället finns drivkraften på något högre tjänstemannaplan. Det känns naturligtvis inte tillfredsställande.

Skulle justitieministern kunna tänka sig ett alternativ som innebär att man tillsätter en lokal grupp där Ljungbys och Värnamos olika intressenter kan få bidra med sina perspektiv och därmed ge uttryck för hur de skulle kunna bidra till att utveckla tingsrätterna i Ljungby och Värnamo?

Anf. 27 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Detta tar alltså enbart sikte på att få en så bra verksamhet som möjligt. Jag är fullt medveten om att det är viktigt att också ha en lokal förankring, men det gäller att hitta det slutliga förslaget, som sedan kommer att presenteras för riksdagen.

Naturligtvis tar regeringen, och därigenom också riksdagen, hänsyn till alla omständigheter som finns. Det brev som nämnts här, och som beskriver att flera företag engagerat sig, har naturligtvis också sitt värde – självklart är det så. Detta gäller även alla andra synpunkter, liksom den debatt vi har nu och mycket annat.

Men slutligen måste det ändå fattas ett beslut, och än är vi inte där. Vi kan inte heller ännu ge någon säker tidsplan. Man ska vara försiktig med att göra det om man inte är till hundra procent säker, och det är jag alltså inte i dag. Därför kan jag inte ge fler besked än de jag nu gett.

Anf. 28 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Debatten blir lite knepig när vi läst utredningen och alla remissvaren och ministern samtidigt har svårt att yttra sig innan det slutgiltiga förslaget kommit till regeringen.

Jag har med den här interpellationen velat visa mitt missnöje med det utredningsförslag som Domstolsverket tagit fram. Jag har velat visa mitt missnöje både med själva utredningen och med dess slutsatser. På mig verkar det som om de analyser som gjorts är ganska ytliga. Tyvärr måste jag säga att jag tycker att förfarandet i utredningen och remissbehandlingen är väldigt amatörmässigt.

Självklart hoppas jag – och jag har väl egentligen ingen anledning att tro någonting annat – att ministern synar allt detta mycket noggrant innan regeringen fattar sitt beslut.

Jag har också velat visa på det, som jag tycker, orimliga sättet att se på en statlig verksamhet som isolerad från annan statlig verksamhet i samband med att man gör sådana här omstruktureringar. Jag har velat visa hur viktigt jag anser det vara att man har ett helhetsperspektiv på den här typen av frågor. En liten tingsrätt spelar stor roll för en ort som lilla Ljungby. Avståndet mellan Markaryd och Ljungby är mycket kortare än avståndet mellan Markaryd och Växjö. Och detta spelar faktiskt roll.

Man kan fråga sig varför avståndet mellan den stora orten och den lilla orten alltid är längre än avståndet mellan den lilla orten och den stora orten. Alltid är det så i utredningar! Varför ska det alltid vara så? Och vad leder den ökade centraliseringen till? Är det en utveckling som vi vill ha? Vill vi samla all verksamhet i länens residensstäder? Är de driftfördelar som vi med detta uppnår värda priset att alla andra orter och kommuner befolkningsmässigt minskar, att kvalificerade yrken försvinner och att skattebasen blir mindre?

Jag har mina svar klara, och jag hoppas att regeringen i sin klokhets, i budgetpropositionen eller när beslutet nu kommer, lämnar ett svar som överensstämmer med min uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2003/04:458 om AMS och utländska akademiker

Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat mig om jag avser att, i samarbete med AMS, ta initiativ till satsningar på kompletterande högskoleutbildning för akademiker med utländsk bakgrund.

Jag är helt ense med Ana Maria Narti om att kompletterande utbildning för personer med utländsk högskoleutbildning är angelägen. Arbetslösheten för personer födda utomlands är oacceptabelt hög. Det är viktigt att ta till vara dessa personers kompetens i arbetslivet.

AMS har under perioden 2001–2003 haft regeringens uppdrag att anordna kompletterande utbildningar för personer med utländsk högskoleutbildning. Detta projekt förefaller ha haft den inriktning som Ana Maria Narti efterfrågar. AMS skriver i slutrapporten att regeringens uppdrag har drivit på utvecklingen både inom verket och hos utbildningsanordnare. Sammanlagt har nästan 3 400 personer deltagit i olika utbildningar. Resultaten är i linje med regeringens mål för arbetsmarknadsutbildningen. 90 dagar efter avslutad utbildning hade 70 % arbete. AMS bedömer att det även efter projekttidens slut kommer att finnas starka arbetsmark-

nadspolitiska motiv för AMS till fortsatta insatser för arbetssökande med utländsk högskoleutbildning inom bristyrken. Även detta är i linje med regeringens mål. I budgetpropositionen för 2004 anges att andelen utrikes födda med högskoleutbildning, som arbetar inom sitt kompetensområde, ska öka.

Jag vill i detta sammanhang också påminna om den försöksverksamhet med bristyrkesutbildning inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen som pågår för personer som redan har en anställning. I denna försöksverksamhet – som pågår under tiden den 1 juli 2003–31 december 2005 – ska personer med utländsk högskoleexamen, som inte arbetar i utbildningsyrket, vara en prioriterad grupp.

Behovet av kompletterande utbildning för personer med utländsk högskoleutbildning har uppmärksammats också inom utbildningspolitiken. Jag vet att Ana Maria Narti för två månader sedan här i kammaren hade en diskussion med utbildningsminister Thomas Östros om den så kallade aspirantutbildningen för invandrare med utländsk högskoleutbildning som, på uppdrag av regeringen, under 2002–2004 bedrivs vid Linköpings universitet och Malmö högskola.

Regeringen har också sedan 1999 anvisat särskilda medel till Sveriges lantbruksuniversitet för anordnande av en kompletterande utbildning för utländska veterinärer.

Sammanfattningsvis, fru talman, menar jag att förutsättningarna är goda för att personer med utländsk högskoleutbildning, som har behov av kompletterande högskoleutbildning, ska kunna få sina behov tillgodosedda. De arbetsmarknadspolitiska programmen har utökats med 15 000 platser i år. Volymerna ska höjas även 2005. Regeringen återkommer i budgetpropositionen med en bedömning av hur omfattande den höjningen ska vara. Den öppna arbetslösheten ska pressas tillbaka mot 4 %. Sysselsättningsmålet ligger fast. För utrikesfödda är regeringens mål att sysselsättningsgraden ska öka och successivt närma sig 80-procentsmålet under mandatperioden.

Regeringen har även genomfört vissa temporära regeländringar som gör det möjligt för arbetsförmedlingen att försöksvis vidga målgruppen för arbetsmarknadsutbildning. AMS har som ansvarig myndighet givit uttryck för att fortsatta satsningar kommer att ske. Några särskilda initiativ från min sida bedömer jag därför för närvarande inte som nödvändiga.

Anf. 30 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack arbetslivsministern! Det förekommer en intressant effekt av våra upprepade dialoger. Jag har en känsla av att vi lever på två olika planeter. Enligt arbetslivsministern är allt bra med de utlandsfödda akademikerna och deras chanser har ökat avsevärt.

Jag ska återge vad som står i en mycket känd offentlig rapport, *Integrationsrapport 2003*, men jag skulle också kunna citera den från 2002. Det är rapporter som egentligen borde ha som rubrik Segregationsrapporter. De är alltid mycket mörka, och de visar på ständiga försämringar för invandrarbefolkningen. Här och där finns en liten ljusglimt, men absolut inte när det gäller de utländska akademikerna.

På s. 100 i *Integrationsrapport 2003* står det att 30 000 felsysselsatta eller icke-sysselsatta utrikesfödda akademiker befinner sig i landet –

30 000! Om man nu tar det som står i AMS dokumentation för en säker siffra har kanske 3 000 fått en förbättrad yrkesposition den senaste tiden. Det betyder att vi behöver så där tio år innan frågan löses.

Det finns också andra mycket dystra slutsatser i de analyser som vetenskapsmännen har gjort angående den invandrade befolkningen och de som har en hög utbildning bland dem.

Det är alltså mycket långa perioder som akademiker födda utanför Sverige och med examina från andra länder måste kämpa för att närma sig yrket. Ibland är det 9–10 år. Har Sverige råd med detta? Det kostar inte bara i diskvalifikationseffekt. När en människa som har höga kunskaper inte får använda sig av sina kunskaper, förlorar människan långsamt delar av sin kvalifikation.

Men det är också så att de här människorna som skulle kunna jobba, och som då skulle betala skatt, skulle tillföra Sverige en del kunskaper som kanske inte finns här. Jag har ett sådant exempel som jag ofta brukar ta upp, en läkare från Somalia, utbildad i före detta Sovjetunionen. Man försökte på arbetsförmedlingen tvinga henne att stanna kvar i en sjukvårdsbiträdessituation, för det var mycket bättre för arbetsförmedlingen då personen inte längre fanns bland de arbetslösa. Statistiken var fin. Men den personen gör ett fantastiskt jobb på frivillig basis i dag genom att informera somalier om hiv/aids och om sexualhälsa. Varför använder man sig inte av denna persons vilja att bidra till förbättringar i hälsoläget hos invandrarbefolkningen?

Anf. 31 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Nej, Ana Maria Narti, jag säger inte att allt är bra. Det var inte det jag sade. Jag redovisade vad regeringen gör och att jag i anledning av den här interpellationen inte avser att vidta några ytterligare åtgärder nu. Det betyder inte att jag tycker att det är bra som vi har det. Det betyder inte att vi inte ska öka resurserna när vi kan. Nu är det i det här livet en gång för alla så att behoven nästan alltid tenderar att överstiga de medel som vi har till förfogande, särskilt när vi har fallande sysselsättning och lågkonjunktur.

Jag avser att komma tillbaka i budgetpropositionen i höst när det gäller programvolymerna för 2005. Den inriktning som vi har när det gäller arbetsmarknadspolitiken, som jag nu diskuterar i anledning av interpellationen, är att ge utrymme för kompletterande utbildning inom högskolan som gör det möjligt att under två terminer på heltid komplettera sin akademiska utbildning med de kunskaper man behöver.

Vi har infört – visserligen i begränsad omfattning, men dock – en möjlighet för redan anställda som inte arbetar inom sitt kompetensområde att med bristyrkesutbildning få en möjlighet att läsa upp sig, förbättra sina möjligheter att söka och få jobb inom sitt yrkesområde. Det finns också, vilket egentligen kommer före, en möjlighet genom särskilda regler för personer med utländsk bakgrund att gå grundskole- och gymnasiekurser för att komplettera och därmed ha möjlighet att ta sig in i högre utbildning.

Vi har, som jag sade, nu satsat ytterligare 15 000 platser i arbetsmarknadspolitiken. Det gör att vi nu har en volym på ungefär 100 000 som dessutom kommer att utvidgas nästa år.

Sammanfattningsvis: Jag är inte nöjd. Jag känner oro för att det går långsamt med sysselsättningsökningen för utlandsfödda. Jag känner därför ett behov av att intensifiera satsningarna på de grupperna – prioriteringen måste vi göra tillsammans med allting annat, som vi alltid måste göra – så att de kan stå väl rustade för att ta arbete när konjunkturen vänder och vi därmed får upp sysselsättningen också för personer födda utomlands. Det är den grupp som vi har de svagaste resultaten för; det medger jag gärna. Sverige ligger bra till jämfört med andra länder när det gäller total sysselsättning, för ungdomar och för äldre, men vi behöver bli bättre när det gäller utlandsfödda. Vi har ingen anledning att inte satsa på personer med akademisk utbildning så att de verkligen får använda den resurs som de besitter och kan bidra med den i det arbete som behöver utföras i det här landet.

Anf. 32 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack, arbetslivsministern! I min interpellation lyfter jag fram också mycket konkreta aspekter. Det finns akademiker från andra länder som har passerat 50. De har inte rätt till studiestödsmedel enligt regelsystemet. Varför släppa fram dem med AMS hjälp, med utbildningsbidrag eller aktivitetsstöd eller vad det nu är för något, en termin eller två terminer och lämna dem mitt i vägen? De kanske bara behöver några månader till. Man kan inte ha så oerhört stela bestämmelser när det gäller en befolkning som är så otroligt varierad. Vissa är mycket duktiga på vissa områden men saknar vissa kunskaper. Vissa är bra på data men inte på engelska.

Om man gör modeller för utbildning som är oerhört stela och om också pengarna delas ut på ett så otroligt stelbent sätt riskerar man just detta som jag har sett i Linköping och i Borås: Folk påbörjar en kompletterande utbildning med stöd från arbetsförmedlingen och lämnas mitt i utbildningen, vind för våg. De har ingenting att leva på. De kan inte ta studiestödsmedel, för de är för gamla.

Men en person, en akademiker, som börjar jobba och tjäna pengar i början på 50-årsåldern kan fortfarande producera väldigt mycket bra för Sverige under nästan 20 år. Gäller det läkare är det i dag 20 år – mellan 50 och 70. Den personen skulle i sig vara en vinst för Sverige om hon eller han fick genomföra sin utbildning.

Det här upprepas på olika ställen. Det finns olika bestämmelser i olika delar av landet. Vissa arbetsförmedlingar och vissa länsarbetsnämnder accepterar tre terminer. Vissa accepterar bara två terminer, och vissa vill ha bara en termin. Det kan absolut inte fungera på det här sättet. Människorna är olika. De har gått genom olika svårigheter. Vissa är mycket skuldbelagda därför att de behövde ta utrustningslån när de började leva i Sverige. Vissa kommuner lägger ansvaret för vidareutbildning på individen, och då måste människan ha pengar och ta lån för att komplettera till exempel studierna i svenska. Därför kan de inte längre skuld-sätta sig.

Vi måste komma ihåg att de här människorna redan har en utbildning. Vi kräver inte att svenska studenter som har avslutat sina utbildningar ska göra om dem. Men det kräver vi av många akademiker från andra länder. Då måste vi också skapa praktiska förutsättningar för att detta ska bli möjligt.

Anf. 33 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag menar nog att vi i allt väsentligt har de praktiska förutsättningar som de här personerna behöver. Jag är naturligtvis medveten om – och det är Ana Maria Narti också – att om vi ska ha något slags generella regelverk, vilket man måste, så hamnar vi i gränsdragningar.

Jag tänker inte ge mig in i en diskussion om studiestödsmedlen. Det är inte mitt kompetensområde, och jag tror inte heller att det var det som Ana Maria Narti menade. Frågan gällde väl främst hur man inom arbetsmarknadspolitiken och med arbetsmarknadsutbildningen kan få smidigare anordningar för att personer inte ska hamna mitt i en utbildning eller i ett sluskskede och sedan inte kunna fullfölja den, som Ana Maria Narti säger. Den gränsdragningen kommer naturligtvis alltid att vara problematisk i vissa enskilda fall.

I det stora hela menar jag att de personer som det handlar om i allt väsentligt är de som behöver komplettera med någon kurs. De har också möjlighet inom det reguljära systemet att göra det. Jag vill inte gå in närmare på här och svara på huruvida länsarbetsnämnderna har möjlighet att göra olika bedömningar från fall till fall. Det kan jag inte göra.

Jag är angelägen om att vi samtidigt som vi har en generös inställning till invandrars möjlighet att komplettera sin utbildning måste ha legitima system som accepteras av människor. Många kan göra anspråk på och tycka att det vore rimligt att få läsa ytterligare någon termin och kanske ytterligare någon till i arbetsmarknadsutbildning. Då kommer det i kollision med vad de allra flesta får göra, nämligen studera för egna medel.

Jag tänker inte kategoriskt säga att det är omöjligt att göra någonting åt det som Ana Maria Narti pekar på. Men just nu, för dagen och med anledning av den här interpellationsdebatten, tänker jag inte ta några ytterligare initiativ. Jag följer detta noga, och jag tror att vi i grunden inte är oense om nödvändigheten av att skapa förutsättningar för alla, och då också för den här kategorin personer, att bidra med sina kunskaper fullt ut på den svenska arbetsmarknaden.

Anf. 34 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Det är uppenbart att vi behöver en analys – vi som jobbar inom politiken. Vi behöver en analys av finansieringen av studietiden när det gäller de kompletterande utbildningarna.

Jag upprepar: Vi kräver inte att svenska studenter som har avslutad studiegång och har tagit sin examen ska göra om mycket stora delar av sin utbildning. Men det kräver vi av akademiker från andra länder. Det går alltså inte att jämföra. De här människorna ställs inför en situation som inte existerar för vanliga studenter i Sverige. Därför skulle stödfinansiering under utbildningstiden från AMS lösa problemet. Det gäller att komma in i yrket, och ingenting annat. Det gäller att inte hålla människorna passiva och isolerade utanför arbetslivet. Det gäller att ge dem en möjlighet att lära känna arbetsmiljön och yrkesvillkoren i Sverige och komma in i yrkesrollen.

Just detta – att människorna är väldigt olika, har olika kunskaper, olika nivåer och olika behov – gör det näst intill omöjligt att lösa problem med massprogram.

Anf. 35 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Kalle Larsson har ställt två frågor till mig med anledning av Migrationsverkets ändrade praxis för asylsökande från Somalia. För det första frågar Kalle Larsson vilka åtgärder jag avser att vidta för att kunskapen hos Migrationsverkets handläggare om situationen i Somalia ska förbättras. För det andra frågar Kalle Larsson vilka åtgärder jag avser att vidta för att praxis vad gäller asylsökande från Somalia ska vara i överensstämmelse med det faktiska säkerhetsläget i landet. Jag börjar med att besvara och kommentera den andra frågan.

Migrationsverket och Utlänningsnämnden handlägger självständigt ärenden om uppehållstillstånd, och jag kan som minister inte ingripa eller kommentera enskilda ärenden hos dessa självständiga myndigheter. När det gäller den praxis som tillämpas av utlänningsmyndigheterna vill jag dock göra några klarlägganden.

Majoriteten av de uppehållstillstånd som tidigare beviljades somalier av Migrationsverket grundades på att Somalia saknar en fungerande statsapparat, vilket i sin tur gjorde det svårt att genomföra avvísningar av somalier till hemlandet. Denna praxis byggde således inte primärt på att det fanns ett skyddsbehov utan på att det var svårt att återvända för den enskilde individen. Skyddsskälen utgjorde ytterst sällan grunden för uppehållstillstånd.

Enligt uppgift från UNHCR har sedan början på 1990-talet över en halv miljon somalier återvänt, både organiserat och spontant, främst till Somaliland och Puntland. Det är väl känt att somalier sedan en tid återvänder spontant på egen hand från Sverige och andra länder. Somalier med uppehållstillstånd i Sverige och svenska medborgare med somaliskt ursprung åker till Somalia för kortare eller längre vistelser. Mot den bakgrunden anser Migrationsverket, som har huvudansvar för att avvísnings- och utvisningsbeslut verkställs, att det är praktiskt möjligt för somalier att frivilligt återvända i de fall avvísnings- eller utvisningsbeslut har fattats.

De principbeslut som Migrationsverket har fattat, och som i april i år fastställdes av Utlänningsnämnden, innebär att somalier allmänt sett anses skyddade från förföljelse i de områden där hans eller hennes klan finns.

Migrationsverket har fattat ett flertal avvísningsbeslut beträffande somaliska asylsökande efter principbesluten. Enligt vad jag erfarit har dessa beslut i flertalet fall nu överklagats till Utlänningsnämnden. Myndigheterna ska göra en individuell bedömning av skyddsbehovet i varje enskilt fall. Grundprincipen är att de som har ett skyddsbehov också har rätt att stanna i Sverige.

Jag vill framhålla att Migrationsverket och Utlänningsnämnden har tillgång till detaljerad och aktuell kunskap om förhållandena i Somalia. Säkerhetssituationen skiljer sig markant åt mellan olika platser för olika individer. Klantillhörigheten har en avgörande betydelse för om en person kan bedömas vara skyddad på den plats han eller hon bott förut. Det är av stor vikt att de utredningar som görs är detaljerade och noggranna för att de ska kunna ligga till grund för individuella bedömningar av

Svar på
interpellationer

skyddsbehovet. Redskapen för att kunna genomföra sådana utredningar och bedömningar i form av kompetens och tillgång till information finns hos utlänningsmyndigheterna.

Anf. 36 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! När man diskuterar en situation som denna, hur situationen egentligen är i de delar av Somalia som vi nu diskuterar, kan man börja med att vända sig till dem som trots allt bör veta ganska mycket, nämligen människor som har sitt ursprung i den här delen av världen.

Låt mig därför börja med att läsa ur brevet från Somaliska Riksförbundet i Sverige till regeringen och riksdagen. Där säger man: Migrationsverkets asylpraxis gentemot somaliska flyktingar har flera gånger ändrats under det senaste decenniet från en ganska human till en strängare asylpraxis. Det är värt att notera att den allmänna situationen i Somalia inte har ändrats sedan inbördeskrigets utbrott. Den nuvarande situationen i Somalia karakteriseras av fortsatt laglöshet och ständigt inbördeskrig. Krig pågår till exempel just nu i fem regioner i Somalia med hundratals dödsoffer, och på flera andra ställen är läget spänt med risk för nya krigsutbrott.

Det kan vara en bild av verkligheten i den här delen av världen i dag.

En annan bild får man om man lyssnar på de svenska utrikesmyndigheterna. Utrikesdepartementets bild av hur det i dag är ställt i Somalia när det gäller de mänskliga rättigheterna ser ut så här: Situationen i Somalia är fortsatt mycket allvarlig. Politiskt våld och utbredd kriminalitet förekommer i stora delar av landet. Internflyktingar och olika minoritetsgrupper är särskilt utsatta. I lägren för internflyktingar blir kvinnor och barn ofta utsatta för övergrepp i form av till exempel våldtäkter och stölder. Det finns alltså inget nationellt rättssystem. Dödsstraff och godtyckliga arresteringar förekommer. Sedvanerätt och *sharia*-rätten är överordnad mänskliga rättigheter, vilket i många fall resulterar i straffrihet för brott mot mänskliga rättigheter.

Här har vi två bilder av läget i Somalia i dag som är ganska samstämmiga. Det är ett land i sammanbrott, om man ens kan tala om *ett* land. Den fråga vi har att ta ställning till i dag är: Är det under de här förutsättningarna rimligt att sända människor tillbaka till den här delen av världen?

Låt mig då se vad vi nu egentligen har fått för svar från migrationsministern. Vi får höra att man tidigare beviljade uppehållstillstånd därför att Somalia saknade en fungerande statsapparat, vilket i sin tur gjorde det svårt att genomföra avvísningar av somalier till hemlandet. Var är den statsapparaten i dag? Var är den somaliska statsapparaten som förväntas ta hand om människor som sänds tillbaka? Jag nämnde ju just att Utrikesdepartementet säger att det alltså inte finns något nationellt rättssystem. En grundläggande ingrediens i en statsbildning är väl ändå att man har något slags gemensamt rättssystem, vilket saknas i dag. Inbördeskrig och stridigheter mellan olika klaner, som migrationsministern väljer att kalla det, är dagligvara i dag i de delar av Somalia som vi nu diskuterar.

Mina frågor kvarstår faktiskt: Vilket intryck tar migrationsministern av Somaliska Riksförbundets bild av vad som händer i det gamla hemlandet? Vilket intryck tar egentligen migrationsministern av vad Utrikesdepartementet anser om läget i Somalia? Är det mot den bakgrunden

verkligen möjligt att tala om att det i dag skulle finnas en skillnad mot tidigare då man ansåg att det inte fanns en fungerande statsapparat? Var finns den statsapparaten i dag?

Prot. 2003/04:117
18 maj

Svar på
interpellationer

Anf. 37 JOE FRANS (s):

Fru talman! Tack för svaret, migrationsministern. Att söka asyl är en mänsklig rättighet. Det är vi överens om. Vi i Sverige har velat verka för att det ska vara ett bra mottagande. De som söker asyl i Sverige ska få ett rättssäkert och effektivt mottagande.

I dag finns det uppemot 4,5 miljoner flyktingar under FN:s beskydd i Afrika. De senaste två veckorna har jag på nära håll fått lyssna till många somalier. Häromdagen besökte jag över 200 somalier i Rinkeby. Där fick jag höra att många var oroliga över att ha fått sina uppehållstillstånd återtagna. Väldigt många var oroliga, vilket kan bero på rykten. Men det kan också bero på det som har skett i Somalia under den senaste tiden. Den kenyanska regeringen har nyligen beslutat att inte erkänna somaliska pass. De förhandlingar som pågår i IGAD går mot ett sammanbrott. Det pågår krig, och flera tusen människor flyr. Senast i går fick 60 personer fly från Mogadishu. En hel del personer är hemlösa. En hel del dör också när de försöker fly till Sverige.

Detta är en bild som leder till den oro som många somalier upplever i Sverige.

Det är väldigt svårt att ge svar, och jag har fått väldigt många frågor. En av dessa frågor är: Hur kan Migrationsverket anse att det finns rätts-säkerhet i Somalia och att säkerhetsläget i Somalia är tillfredsställande mot bakgrund av den ögonblicksbild som jag nyss redovisade? Kan migrationsministern säga någonting som kan dämpa den oro och den desperation som många somalier som befinner sig i den här situationen känner?

Anf. 38 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Vad man för det första måste göra väldigt klart är att människor som kommer från Somalia och som har skyddsskäl och asylskäl och som är förföljda eller som på något sätt riskerar sitt liv får stanna i Sverige. Som Joe Frans sade är det en mänsklig rättighet att söka asyl. Att få asyl är också en mänsklig rättighet, och kärnan i de mänskliga rättigheterna är att de är individuella. Därför får man aldrig göra generella bedömningar av hur ett land förhåller sig till mänskliga rättigheter. Man måste alltid se till varje enskild individ. Det gäller också när vi gör asylbedömningar att vi måste se till varje enskild individs behov av skydd.

Vad vi nu här talar om är det praxisbeslut som Migrationsverket fattade i november förra året. Det bygger inte på bedömningen att det har skett någon radikal förbättring eller någon radikal försämring av säkerhetsläget, utan beslutet har sin grund i bedömningen att säkerhetsläget i Somalia varierar mellan olika regioner. Det finns flera olika vittnesmål om att läget är skiftande, till exempel i norra delen av Somalia jämfört med andra delar i Somalia. Ambassaden i Nairobi säger till exempel att säkerhetssituationen generellt är allvarlig. Det är något som vi är väldigt väl medvetna om, men situationen skiljer sig markant mellan olika platser i Somalia.

Det här är också en bedömning som FN:s flyktingkommissariat och flertalet andra EU-länder gör. UNHCR uppmuntrar i den rapport till vilken Kalle Larsson hänvisar till frivillig återvandring exempelvis till Somaliland och Puntland. I FN:s flyktingkommissaries rapport betonas också det som framgår av Migrationsverkets praxisbeslut, nämligen att det finns människor som har behov av skydd men att det också finns människor som kan få det skyddet av den klan varifrån man kommer.

Det är alltså här oerhört viktigt att säga att det alltid görs individuella bedömningar i varje enskilt fall.

Anf. 39 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Jag har nu haft ganska många flyktingpolitiska debatter, och det är ett känt mönster att så snart man börjar närma sig frågor av verklig tyngd, av verklig problematisk ställning för migrationsministern, oavsett dennas namn, säger hon att det ändå alltid i slutändan görs en individuell bedömning, och eftersom så är förhållandet kan man, som också sägs i det skriftliga svar som avgetts här i dag, inte uttala sig om det enskilda fallet. Egentligen har hon väldigt svårt att säga någonting alls om det som det frågas om.

Men de frågor jag ställde handlade varken om enskilda fall eller om att man alltid skulle göra precis samma förändring i praxis, utan det som jag sade var att man i dag har gjort en förändring i praxis grundat på att det tidigare inte fanns en rättsapparat men att det nu skulle vara en skillnad; därav förändringen. Det hörde jag tydligt statsrådet säga. Därav också min frågeställning. Kan du nu svara på frågan vad det är för fungerande statsapparat som finns i dag och som gör att man har anledning att ändra den praxis som man tidigare har angivit?

Eftersom jag gissar att jag har ett par minuters talartid kvar tar jag chansen att också uttala uppskattning att Joe Frans kommit in i debatten. Jag tror att det är många som behöver bry sig om den här typen av frågor. Det ger oss också anledning att konstatera att socialdemokrater ibland talar något olika. Jag skulle därför vilja läsa upp ett par citat som jag skrev ned när Joe Frans och jag talade på en manifestation på Mynttorget här utanför, anordnad av Somaliska Riksförbundet den 30 april på eftermiddagen.

Då sade Abebe Hailu, som är socialdemokrat och ordförande i Rinkeby stadsdelsnämnd:

Flyktingpolitiken ska inte vara konjunkturberoende. Vi kräver att somalierna ska få stanna.

Jag instämmer i det citatet.

Abder Isac Arbem, som var riksdagskandidat 2002 för Socialdemokraterna och vilkens tillgångar, om jag minns rätt, frystes av den socialdemokratiska regeringen på order från USA, sade:

Jag skäms över svensk asylpolitik när Migrationsverket vill utvisa somalier.

Joe Frans själv sade på torget här utanför den 30 april:

Vi ska göra vad vi kan för att ändra Migrationsverkets praxis så att somalier får stanna.

Och nu vill jag fråga migrationsministern: Varför är svaret så anorlunda från riksdagens talarstol från din sida än vad det är från de socialdemokrater som talar till sina somaliska landsmän?

Anf. 40 JOE FRANS (s):

Fru talman! Det här är en väldigt komplex bild, och vi måste självklart göra allt som står i vår makt när medmänniskor runtomkring oss lider för att minska deras lidande. Det är sant och riktigt att det finns ett antal människor – rätt eller fel – som lider på grund av att de är oroliga. Att vara orolig är ett mänskligt beteende.

Dessa människor är oroliga därför att de inte kan återvända hem trots att de ibland vill det. De är oroliga därför att de kanske kommer att få avslag på sin ansökan. Det är naturligt. Det må vara att de inte har rätt att få stanna här, men nu är de här, och de har problem. Som medmänniskor måste vi göra allt vad vi kan för att minska lidandet. Ibland går det inte därför att den rättspraxis som vi har inte fungerar så, men göra vad vi kan måste vi alltid.

Detta är kärnan i socialdemokratins politik. Det som är intressant är väl att vi måste fråga oss vad regeringen kan göra för att de problem som är roten till flykten blir lösta. Hur kan man hjälpa till så att förhandlingarna kommer in på rätt spår igen? Vad kan man göra i Sverige för att hjälpa de flyktingar som riskerar sina liv för att fly från Somalia?

Det är de här sakerna som jag tror att många somalier vill höra migrationsministern säga någonting om, och det vill också jag höra.

Anf. 41 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Som jag sade tidigare har jag inte svårt att säga någonting – inte alls – utan jag försöker förklara dessa frågor för Kalle Larsson. Vad jag tidigare sagt är att vi aldrig gör generella bedömningar när det gäller asylskäl. Det görs alltid individuella bedömningar, och det måste göras därför att det är det som är grunden för mänskliga rättigheter.

Däremot har vi gjort generella bedömningar när det gäller till exempel möjligheterna för människor att återvända till ett land, och det är precis så som det har varit när det gäller Somalia. Vissa har haft skyddsskäl, och de har också tidigare fått asyl och skydd. Andra har kanske inte haft skyddsskäl, men de har fått uppehållstillstånd därför att de inte har gått att återvända till Somalia. Det har, som jag sade tidigare, inte funnits någon statsapparat att agera i förhållande till när en avvisning ska genomföras. Då gjorde man bedömningen att det inte går att genomföra tvångsmässiga avvisningar och inte heller att genomföra frivillig återvandring, det vill säga kräva att människor ska återvända frivilligt. Det är förändringen i dag.

I dag vet vi, som UNHCR har pekat på, att en halv miljon människor faktiskt har återvänt till Somalia. Vi vet också att människor återvänder från Sverige till Somalia, antingen under kortare eller under längre tid. Det har alltså skett en förändring. Människor kan återvända, men vi kan aldrig använda oss av tvångsmässig avvisning. Där tror jag att man kan ge ett lugnande besked till människor om att de får hjälp med sitt återvändande men att vi inte kommer att genomföra tvångsmässiga avvisningar. Det bygger helt på att den enskilda individen känner sig kunna återvända till det land som man kommer ifrån och att den individen får skydd från den klan som man tillhör.

Anf. 42 KALLE LARSSON (v):

Fru talman! Migrationsministern behöver inte försöka förklara någonting för mig när det gäller situationen. Jag känner den nog så väl som migrationsministern själv gör. Dessutom är jag relativt väl insatt i svensk flyktinglagstiftning och den praxis som utvecklas. Det är riktigt uppfattat att den kritik som jag nu riktar mot statsrådet är att man faktiskt har gjort en förändring i praxis utan att detta motsvaras av någon förändring i den verkliga situationen i Somalia. Det är det som är min invändning, och såvitt jag förstår delas den av Somaliska Riksförbundet i det citat som jag läste upp. Den delas dessutom, åtminstone enligt de uttalanden som jag har läst, av Utrikesdepartementet. I detta avseende delas den bilden också av UNHCR. Någon dramatisk förändring av läget i Somalia som föranleder att man nu frivilligt kan återvända utan några större bekymmer har faktiskt inte ägt rum.

Det är vidare trots allt intressant att migrationsministern även i sitt näst sista anförande använder formuleringen att det inte har funnits någon statsapparat. Men finns det i dag någon statsapparat? Har Utrikesdepartementet fel när det säger att det inte finns ett nationellt rättssystem? Min bedömning är att man har rätt i den iakttagelsen, och många somalier här i landet kan vittna om att detta stämmer med den bild som de själva har från släktingar och andra i hemlandet. Det finns inget nationellt rättssystem i Somalia i dag och ingen fungerande statsapparat. Det har därvidlag inte skett någon förändring. Det finns därför inte heller någon anledning att göra denna generella förändring av möjligheterna att utvisa människor, frivilligt eller med tvång, tillbaka till Somalia.

Det är min invändning. Jag tycker ändå att det är betecknande och värt att avslutningsvis nämna till kammarens protokoll att skillnaderna mellan vad socialdemokrater säger på torgen och vid besök hos landsmän och vad man i officiella ordalag säger här i riksdagens kammare trots allt är ganska ansevärd.

Anf. 43 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Kalle Larsson upprepar sig hela tiden och bryr sig faktiskt inte riktigt om det svar som jag givit. Jag sade just att det inte finns någon statsapparat, och det fanns inte tidigare heller. Där är ingen skillnad. En statsapparat behövs om man ska använda ett tvångsmässigt återvändande, men det är inte det som vi tillämpar utan vi säger att skillnaden är att människor i dag kan återvända frivilligt.

Det är skillnaden, och det är också just det som UNHCR pekar på i sin rapport – i en del som Kalle Larsson uppenbarligen inte har läst eller väljer att inte lyfta fram. Man pekar i rapporten på att det förekommer ett återvändande till Somalia, att man kan återvända till Somalia självmant, och det är just det som Migrationsverkets beslut handlar om, nämligen att stödja människor i ett återvändande. Men det finns inget tvång inblandat i sammanhanget.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

10 § Svar på interpellation 2003/04:481 om avvisning av ensamma barn

Anf. 44 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Anita Brodén har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att barn inte ska utvisas utan sina föräldrar samt om jag avser att vidta några åtgärder för att Migrationsverket och Utlänningsnämnden ska följa lagstiftningen så att barnkonventionen tillämpas i asylärendena. Hon har även frågat om jag avser att vidta några åtgärder för att asylsökande barns intressen ska väga tyngre än andra intressen, oavsett om barnet är ensamkommande eller inte.

Jag vill till en början klargöra att jag inte närmare känner till det enskilda fall Anita Brodén refererar till och heller inte kan kommentera detta.

En vägledande princip är att undvika alla åtgärder som leder till att barn skiljs från sina föräldrar. Barnkonventionen innebär dock inte något förbud mot avvisning ur landet trots att detta leder till familjesplittring. Inte heller Europakonventionens bestämmelser om respekt för privat- och familjeliv förbjuder sådan splittring, om återförening bedöms kunna ske i hemlandet. I vissa fall kan det uppstå en situation där båda föräldrarna saknar grund för uppehållstillstånd och har olika medborgarskap. I sådana situationer kan, trots vår vägledande princip att hålla samman kärnfamiljen, föräldrarna komma att avvisas till olika länder. Den som har vårdnaden om barnet får då ta barnet med sig. Föräldrarna får därefter söka familjeåterförening i något av dessa länder.

Mycket har gjorts för att förbättra handläggningen av asylärenden som rör barn vid Migrationsverket och Utlänningsnämnden efter det att den undersökning som redovisades i Rädda Barnens rapport i september i fjol gjordes. När det gäller barnens rätt att bli hörda i asylprocessen har ett större utbildningsprojekt genomförts på Migrationsverket tillsammans med Barnombudsmannen. Särskilda barnhandläggare har utbildats i syfte att utveckla samtalsmetodiken i asylutredningar som berör barn. Ett särskilt nätverk har även bildats för barnfrågor vid Migrationsverket. Verket har dessutom utarbetat särskilda riktlinjer för handläggningen av barnärenden, och man har infört strängare interna återrapporteringskrav i dessa.

Regeringen gav den 15 januari i år Migrationsverket i uppdrag att fortsätta och att utvidga denna utbildning. Målsättningen är att det före den 1 juli 2005 ska finnas handläggare som har särskild kompetens att utreda barn vid samtliga enheter där verket utreder asylärenden som innefattar barn. Migrationsverket ska vidare vidta särskilda åtgärder för

*Svar på
interpellationer*

att säkerställa att barn verkligen kommer till tals och att barnets berättelse och situation redovisas i ärendet. Om det inte är möjligt att höra barnet direkt ska barnets situation klarläggas genom barnfokuserade föräldrassamtal. Målet med utbildningen är att Migrationsverkets handläggare ska kunna samtala med barnen utifrån speciella utgångspunkter för att bättre kunna lyssna, fråga, förstå och hantera barnens utsatthet i utredningen och i prövningen av deras skyddsbehov.

När det gäller ensamkommande barn ska Migrationsverket respektive Utlänningsnämnden enligt regleringsbrevet för år 2004 fatta beslut om uppehållstillstånd eller avvisning inom tre månader. Båda myndigheterna har utarbetat uppföljningsrutiner som ska tillgodose detta krav. På Migrationsverket följs barnärendena upp månadsvis. Har ärendet pågått i mer än tre månader ska en förklaring lämnas till verkets huvudkontor – detta för att bland annat i möjligaste mån kunna anpassa handläggningen till vad som händer under väntetiden. Det kan i sammanhanget även nämnas att ett förslag till lag om en ny god man för ensamkommande barn föreslås i delbetänkandet *God man för ensamkommande flyktingbarn*, SOU 2003:51. Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen avser att lämna en proposition inom kort, och den nya lagen beräknas kunna träda i kraft under hösten.

Jag är väl medveten om att vi inte kommer att kunna lösa alla enskilda problem. Det finns inga enkla lösningar till asylsökande barns problem i något asylland. Det är emellertid min förhoppning att det arbete som pågår avsevärt ska förbättra deras situation.

Anf. 45 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka ministern för svaret.

Det finns få saker som väcker en sådan upprördhet och förtvivlan som vetskapen om att barn far illa. De senaste veckorna, inte minst under dagen i dag, har barnens utsatta situation fokuserats i svenska massmedier. Jag kommer i denna debatt att koncentrera mig på flyktingbarns situation, men jag kommer i en annan debatt att lyfta fram förhållande utredningar vid anmälningar om när barn far illa.

Oavsett bakgrund och orsak ska inga barns utsatthet förvärras av att myndigheter inte agerar snabbt och effektivt och med barnets bästa för ögonen. Det är därför helt oacceptabelt att 130 flyktingbarn blivit allvarligt sjuka på grund av svenska myndigheters agerande. Barnen har reagerat genom att utestänga omvärlden. De är apatiska, och de har slutat att prata och äta.

Även om migrationsministern i sitt svar redovisar att barnkonventionen inte innehåller något förbud mot avvisning ur landet, trots att detta leder till familjesplittring, har Sverige tidigare ändå haft en policy att inte splittra familjer genom att avvisa endast barnen. Det fall jag åberopar i min interpellation handlar om fem kurdiska barn mellan sex och femton år som skulle avvisas från Sverige utan någon anhörig. Det har aldrig tidigare hänt att barn har avvisats utan någon av sina föräldrar och utan att någon släkting kan ta hand om dem.

Jag förstår att ministern inte kan kommentera enskilda fall, och jag ställer därför en allmän fråga om policyn är förändrad vad gäller avvisning av ensamma barn. I sitt svar nämnde ministern att den som har vårdnaden om barnet får ta barnet med sig. I svaret kan jag dessvärre inte

heller utläsa vilka åtgärder ministern ämnar vidta för att inga barn ska avvisas utan att någon förälder eller anhörig finns med. Jag kan inte heller utläsa om ministern ämnar vidta kraftfulla åtgärder för att barnkonventionen ska tillämpas fullt ut i asylprocessen.

Prot. 2003/04:117
18 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 46 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Svaret på frågan om policyn har förändrats är nej. Policyn vad gäller barn i asylärenden har inte förändrats. Policyn vad gäller barn som avvisas från Sverige har inte heller förändrats. Grundläggande är att barn hör hemma hos sina föräldrar. Det är den grundläggande och den vägledande principen för både familjepolitiken och asylpolitiken. Det slås fast i barnkonventionen, och det slås fast i Europakonventionen. Inriktningen är oerhört tydlig att vi ska göra allt vad vi kan för att barn inte ska skiljas från sina föräldrar.

Inriktningen speglas oerhört tydligt i vår lagstiftning. Där framgår att om en person får uppehållstillstånd i Sverige får resten av familjen automatiskt också komma. Så ser det faktiskt inte ut i alla länder. Den inriktningen är oerhört tydlig i Sverige.

Sedan finns det naturligtvis fall där barn redan är skilda från sina föräldrar. Det är inte myndigheterna som skiljer barnen från föräldrarna. Barnen är redan skilda från föräldrarna. De kanske har kommit ensamma till Sverige eller har skilts från sina föräldrar i något annat land. Det kan finnas situationer där föräldrarna överger eller lämnar sina barn i Sverige, gömmer sig från myndigheterna och så vidare. I sådana fall handlar det om att försöka hitta lösningar på de situationerna som är så bra som möjliga för barnen.

Här har vi två principer som ibland väger mot varandra. Den ena är familjeprincipen, och den andra är barnets bästa, som hela tiden måste vara en del i bedömningen av enskilda asylärenden. Det kan finnas situationer där till exempel en förälder eller båda föräldrarna har gått under jorden, och då måste man ta ställning till vad som är bäst för det här barnet. Hur ska man lösa barnets situation? Är det bäst att placera barnet i ett svenskt fosterhem, eller är det kanske bäst att placera barnet där barnet har släktingar, där barnet känner både kultur och människor och så vidare?

Det är avvägningar som det inte alltid, menar jag, är helt lätt att göra. Alla lösningar är inte självklara, utan här måste man göra väldigt noggranna bedömningar i varje enskilt ärende. Det är också det som man gör från myndigheternas sida.

Anf. 47 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag tackar också för det här klagörandet. Jag utgår då från att detta fall som jag åberopade var ett olycksfall i arbetet, där barnen inte hade någon släkting eller anförvant att komma till.

Jag har också tolkat ministerns svar så att barnkonventionen ligger fast, att vi ska arbeta för att det är barnets bästa som gäller och att det ska redovisas i varje enskilt fall.

Det som ministern beskriver om barnhandläggare är bra, att barnhandläggare utbildas och att samtalsmetodiken ska utvecklas.

Det är också hög tid att Migrationsverket vidtar de åtgärder som ministern aviserar för att säkerställa att barn verkligen kommer till tals. Om drygt ett år ska det finnas en barnhandläggare vid samtliga enheter med särskild kompetens att utreda barn.

Min följdfråga på grund av detta blir då hur planen ser ut vad gäller att hämta in alla berättelser från alla de barn som ännu inte har hörts. Eftersom 70–80 % av alla barn som är berörda i dagsläget inte har hörts om sina asylskäl lär det finnas en stor arbetsbörda som ligger framför. Finns det resurser och planer så att denna kö till barnhandläggaren inte ska bli orimligt lång?

Vad gäller ensamkommande barn är det ett enormt problem i sig. Varje år söker sig uppskattningsvis 100 000 ensamma barn till Västeuropa. Drygt 500 av dem kommer till Sverige. En mer restriktiv asytpolitik har lett till att fler av barnen aldrig ger sig till känna hos myndigheter, utan de hamnar utanför det sociala skydds nätet. De barnen riskerar att fara mycket illa.

Alltfler av de barn som söker asyl får varje år avslag. De ensamstående barnen i Sverige är vanligtvis från Irak, Somalia, Afghanistan och forna Jugoslavien. Men bilden har delvis förändrats under den senare perioden, när vi har fått ett antal pojkar från Vitryssland, Ukraina, Moldavien och de baltiska länderna, men också barn från Kina. Barnen saknar pass, och de skickas fram och tillbaka mellan länderna.

Samtidigt som flera barn nekas att få stanna har de som fått uppehållstillstånd eller de som väntar på besked om eventuellt uppehållstillstånd det fortsatt svårt i Sverige. Den arbetsgrupp som på Utrikesdepartementet ska komma fram till vem som har ansvaret – om det är stat eller kommun som har det sociala och ekonomiska ansvaret – är kraftigt försenad med sin utredning. I dag kan exempelvis ett barn som fått uppehållstillstånd ändå tvingas vänta i nio månader innan en kommun tar emot barnet. När kan vi förvänta oss att utredningen blir klar och ett förslag på en lösning redovisas?

Ministern nämner också i sitt svar en proposition med förslag om en god man för ensamkommande barn. När förväntas den propositionen läggas?

Anf. 48 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag vill upprepa detta med att barnkonventionen naturligtvis ligger fast och att den är ett väldigt viktigt riktmärke i vårt arbete. Här vill jag ändå säga att jag faktiskt är ganska stolt över Sverige, trots allt. Det finns mycket kvar att göra, men vi har kommit en bra bit på väg, om jag jämför med mina kollegers situation ute i Europa. Här har vi också en uppgift att vidarebefordra våra erfarenheter från Sverige. Det är det vi har gjort när det gäller att implementera barnkonventionen i vårt arbete med asylsökande barn.

År 1997 genomfördes den lagändringen att vi förde in barnets bästa i utlänningslagen. Men vi förde också in en paragraf om att barn ska höras i utredningarna. Som Anita Brodén säger, har det inte riktigt slagit igenom så som vi skulle vilja att det slår igenom. Det var därför som regeringen gav det här uppdraget till Migrationsverket.

Jag tror att det finns två brister här. Den ena bristen är just det jag sade, att det har inte riktigt slagit igenom överallt hos asylutredarna. Den andra bristen är att man inte alltid redovisar. Även om man har hört barnen i asylprocessen redovisas det inte alltid i besluten. Jag tror att båda sakerna är väldigt viktiga, att man hör barnen och att det redovisas vad som har tagits in, och också vilka avvägningar och bedömningar man har gjort utifrån det som barnen har berättat.

Jag tror också att det är oerhört viktigt att lyfta fram frågan om att höra barn och också problematisera frågan. Den är inte helt enkel. Det är inte så att alla föräldrar vill att barnen ska höras i asylprocessen, och hur ska man hantera det? Det barnen berättar i asylutredningen kanske strider mot det föräldrarna har berättat. Det kan uppstå en väldig kris i familjen, och hur ska man hantera sådana situationer? Det kan vara så att familjen hävdar att de har kommit direkt från sitt hemland, medan barnen talar något annat språk flytande och man förstår att familjen har befunnit sig någon annanstans.

Det är flera sådana situationer som jag tror att det är väldigt viktigt att man går igenom både etiskt, juridiskt och metodmässigt på Migrationsverket när det handlar om att höra barn.

Att höra barn i en sådan här situation kräver en kompetens. Det är just därför som Migrationsverket tillsammans med Tema Barn i Linköping har utarbetat en manual för hur man ska hantera den här typen av samtal med barn och hur man ska tolka barnets utsagor. Det är den utbildningen som nu ska sätta i gång ordentligt på Migrationsverket, så att man får ett bra underlag och kan höra barn på ett bra sätt. Det handlar om att man inte får gå över gränsen. Vad asylutredarna ska göra är att utreda barnens asylskäl, men de får inte gå över gränsen och bli behandlare, även om barnen kanske mår väldigt dåligt. Men de måste kunna se om barnet behöver professionell psykologisk hjälp till exempel och i så fall vidarebefordra det till sådana myndigheter eller institutioner som har den kompetensen.

Anf. 49 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag tror att ministern och jag är helt överens om de tagen, att det är oerhört viktigt att lyssna på barnens berättelser också.

Jag ställde några konkreta frågor som jag inte har fått svar på och som jag hoppas att ministern vill besvara i sitt nästa inlägg. Den ena frågan handlar om när barnhandläggarna är utbildade. Den 1 juli 2005 räknade man med att det skulle finnas barnhandläggare ute över hela fältet. Finns det resurser och planer så att de då snabbt ska kunna ta sig an alla de barn som inte har blivit hörda? Det är förmodligen en mycket lång kö.

Den andra frågan, som jag inte heller har fått svar på, handlar om den utredning som nu är kraftigt fördröjd där man ska utreda vem som har det ekonomiska och sociala ansvaret, om det är staten eller kommunerna, för barnens placeringar. Det gäller framför allt de ensamkommande barnens placeringar.

Min tredje fråga handlar om den här propositionen. Det står att den kommer att komma inom kort. Om ministern redan nu kan avisera när vi kan förvänta oss att se den skulle jag uppskatta det. Det är mycket som vi gör bra i vårt land, men det är förfärligt att vi har en oproportionerligt

hög andel asylbarn som är apatiska. Det är ett allvarligt problem, och ministern erkände också att det finns en hel del brister som vi behöver ta tag i.

Jag tackar ändå för den här stunden. Även om kammaren inte har varit överfylld hoppas jag att samtliga tar del av protokoll och annat.

Anf. 50 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag ber om ursäkt. Jag missade det. Jag skulle ha svarat på frågorna förut, men jag blev så engagerad i det jag sade.

Först gäller det de barnhandläggare som utbildas. Det är en kontinuerlig utbildning, och vi räknar med att vi ska få det klart 2005.

Utredningen som ser över ansvarsförhållandena mellan Migrationsverket och kommunerna har, precis som Anita Brodén säger, blivit förse- nad. Jag hoppas att den ska kunna bli klar under våren.

När det gäller propositionen om god man kan jag inte ge något exakt datum, men det är verkligen inom kort. Jag tror att lagrådsremissen ska komma närsomhelst, och vi räknar med att en proposition då ska kunna läggas fram tidigt under hösten. Detta tror jag är en väldigt viktig del när det gäller just ansvaret för ensamkommande barn. I dag får ju barn som kommer utan sina föräldrar en god man, men den gode mannen har inte riktigt ett ansvar att gå in i föräldrarnas ställe, och det är precis det som den här förändringen syftar till. Man ska få en god man som kan företräda barnet i förhållande till Migrationsverket men också i förhållande till sociala myndigheter och andra myndigheter som barnet kommer i kontakt med. Jag tror att det är en oerhört viktig förändring som kommer att ske när det gäller ensamkommande barn.

När det gäller apatiska barn är det förfärligt att ta del av de uppgifter som man får om barn som helt vänder sig från verkligheten på det sätt som vi ser nu. Jag tror att de barnen verkligen behöver vård i första hand, och det ska de ha. Det finns läkare som menar att väntetid och sådant inte har med saken att göra, men jag tror att barnens situation förvärras om de får vänta under en väldigt lång tid, och jag har också arbetat mycket med att förkorta tiderna i asylprocessen.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Redogörelse
2003/04:RRS12 till finansutskottet

Motioner
2003/04:N19 till näringsutskottet
2003/04:Ub7–Ub12 till utbildningsutskottet
2003/04:Sk35–Sk40 till skatteutskottet

12 § Anmälan om interpellationer

Prot. 2003/04:117
18 maj

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 14 maj

2003/04:496 av *Cecilia Wikström* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
Sida och den palestinska myndigheten

2003/04:497 av *Mariam Osman Sherifay* (s) till utbildningsminister
Thomas Östros
Etablering av fristående skolor

2003/04:498 av *Stefan Hagfeldt* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Lotsningsavgifter

den 17 maj

2003/04:499 av *Gudrun Schyman* (v) till utbildningsminister Thomas
Östros
Bristande kunskaper om könsmaktsordningen

den 18 maj

2003/04:500 av *Eva Flyborg* (fp) till näringsminister Leif Pagrotsky
Industrijobben och avvecklingen av kärnkraften

2003/04:501 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till utbildningsminister
Thomas Östros
Yrkesutbildning för vuxna

2003/04:502 av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Resurscentrum för lokal mobilisering

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 25 maj.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 maj

2003/04:1201 av *Kenneth Johansson* (c) till statsrådet Berit Andnor
Utvidgad tillfällig föräldrapenning

2003/04:1202 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Berit Andnor
Barn med utländsk härkomst

2003/04:1203 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Berit Andnor
Invandrarbarn som sänds utomlands

2003/04:1204 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas
Östros
Skolsystemets rättssäkerhet

2003/04:1205 av *Jeppe Johnsson* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Återbetalning av studielån vid värnplikt
2003/04:1206 av *Rosita Runegrund* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros
Centralisering av Högskolan i Trollhättan/Uddevalla
2003/04:1207 av *Sten Tolgfors* (m) till utbildningsminister Thomas Östros
Konfessionella friskolor
2003/04:1208 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Gunnar Lund
Rollen som generaldirektör
2003/04:1209 av *Christin Nilsson* (s) till försvarsminister Leni Björklund
Sexhandeln i Kosovo och den internationella närvaron
2003/04:1210 av *Billy Gustafsson* (s) till försvarsminister Leni Björklund
Tillväxtfrämjande insatser
2003/04:1211 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Leif Pagrotsky
Såddfinansiering
2003/04:1212 av *Lars Johansson* (s) till statsrådet Barbro Holmberg
Tillfälligt uppehållstillstånd för irakier
2003/04:1213 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till miljöminister Lena Sommestad
Fågeldöden vid våra kuster
2003/04:1214 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Statens fastighetsverk som hyresvärd

den 17 maj

2003/04:1215 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Skötsel av museibyggnader
2003/04:1216 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till kulturminister Marita Ulvskog
Skydd av vrak
2003/04:1217 av *Siw Wittgren-Ahl* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Ansvarsfördelningen vid inhyrning av arbetskraft
2003/04:1218 av *Siw Wittgren-Ahl* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Miljöansvar vid upphandlingar
2003/04:1219 av *Siw Wittgren-Ahl* (s) till statsrådet Hans Karlsson
Skyddsombudens rättigheter och befogenheter
2003/04:1220 av *Bengt-Anders Johansson* (m) till miljöminister Lena Sommestad
Prövning av riksväg 27 förbi Gislaveds tätort
2003/04:1221 av *Yilmaz Kerimo* (s) till utrikesminister Laila Freivalds
Rätten att bilda etniska föreningar

den 18 maj

2003/04:1222 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Barbro Holmberg
Professur i migrationsrätt

2003/04:1223 av *Cecilia Wikström* (fp) till statsrådet Barbro Holmberg
Kurderna i Syrien

2003/04:1224 av *Karin Granbom* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Vapenattrapper

Prot. 2003/04:117
18 maj

Frågorna 2003/04:1201–1214 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

Frågorna 2003/04:1215–1224 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 maj.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 maj

2003/04:1157 av *Mona Jönsson* (mp) till försvarsminister Leni Björklund
Konsumentvänligare sotning

2003/04:1162 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Estetisk kirurgi

2003/04:1166 av *Allan Widman* (fp) till försvarsminister Leni Björklund
Det nätverksbaserade försvaret

2003/04:1178 av *Erling Wälivaara* (kd) till försvarsminister Leni Björklund
Strategi för försvarsbeslutet

Strategi för försvarsbeslutet

2003/04:1184 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Morgan Johansson
Åtgärder mot social fobi

den 17 maj

2003/04:1187 av *Henrik von Sydow* (m) till statsrådet Gunnar Lund
Åtgärder för staten som arbetsgivare

2003/04:1192 av *Annica Jonsson* (v) till statsrådet Morgan Johansson
Överviktiga barn

den 18 maj

2003/04:1158 av *Lena Adelsohn Liljeroth* (m) till statsrådet Hans Karlsson
Särskild förhandlare om fler lärlingsplatser

Svaren på frågorna 2003/04:1162 och 1184 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 maj.

Övriga svar redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 maj.

Prot. 2003/04:117 15 § Kammaren åtskildes kl. 18.24.
18 maj

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen till ajourneringen kl. 16.04 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om partiledardebatt.....	1
3 § Meddelande om särskilt anordnad debatt.....	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation.....	1
5 § Svar på interpellation 2003/04:451 om framtidstro för landets fångar.....	2
Anf. 1 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	2
Anf. 2 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	3
Anf. 3 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	4
Anf. 4 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	5
Anf. 5 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	5
Anf. 6 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	6
Anf. 7 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	7
Anf. 8 LENA ADELSON LILJEROTH (m).....	7
6 § Svar på interpellation 2003/04:452 om förhållandena för häktade personer i Sverige.....	8
Anf. 9 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	8
Anf. 10 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	9
Anf. 11 LARS-IVAR ERICSON (c).....	10
Anf. 12 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	11
Anf. 13 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	11
Anf. 14 LARS-IVAR ERICSON (c).....	12
Anf. 15 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	13
Anf. 16 HILLEVI ENGSTRÖM (m).....	13
7 § Svar på interpellation 2003/04:476 om tingsrätten i Ljungby.....	13
Anf. 17 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	13
Anf. 18 LARS WEGENDAL (s).....	14
Anf. 19 LARS-IVAR ERICSON (c).....	15
Anf. 20 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	16
Anf. 21 CARINA HÄGG (s).....	17
Anf. 22 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	18
Anf. 23 LARS WEGENDAL (s).....	19
Anf. 24 LARS-IVAR ERICSON (c).....	20
Anf. 25 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	20
Anf. 26 CARINA HÄGG (s).....	20
Anf. 27 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	21
Anf. 28 LARS WEGENDAL (s).....	21
8 § Svar på interpellation 2003/04:458 om AMS och utländska akademiker.....	22
Anf. 29 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	22
Anf. 30 ANA MARIA NARTI (fp).....	23
Anf. 31 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	24
Anf. 32 ANA MARIA NARTI (fp).....	25
Anf. 33 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	26

Anf. 34 ANA MARIA NARTI (fp).....	26
9 § Svar på interpellation 2003/04:463 om praxis för asylsökande från Somalia.....	27
Anf. 35 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	27
Anf. 36 KALLE LARSSON (v).....	28
Anf. 37 JOE FRANS (s).....	29
Anf. 38 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	29
Anf. 39 KALLE LARSSON (v).....	30
Anf. 40 JOE FRANS (s).....	31
Anf. 41 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	31
Anf. 42 KALLE LARSSON (v).....	32
Anf. 43 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	32
Ajournering.....	33
Återupptagna förhandlingar	33
10 § Svar på interpellation 2003/04:481 om avvisning av ensamma barn.....	33
Anf. 44 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	33
Anf. 45 ANITA BRODÉN (fp).....	34
Anf. 46 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	35
Anf. 47 ANITA BRODÉN (fp).....	35
Anf. 48 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	36
Anf. 49 ANITA BRODÉN (fp).....	37
Anf. 50 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s)	38
11 § Hänvisning av ärenden till utskott	38
12 § Anmälan om interpellationer	39
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	39
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	41
15 § Kammaren åtskildes kl. 18.24.	42

